

Riksdagens protokoll 1997/98:31

Torsdagen den 20 november

Protokoll
1997/98:31

Kl. 10.00 – 12.43
14.00 – 15.01

1 § Särskild debatt om SÄPO:s register m.m.

*Särskild debatt om
SÄPO:s register m.m.*

Anf. 1 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vårt land behöver – tyvärr – en säkerhetspolis och också personalkontroll för vissa känsliga arbeten. Säkerhetspolisens verksamhet måste delvis vara fredad från allmän insyn. Det är desto viktigare att medborgarna kan känna sig säkra på att säkerhetspolisen följer de lagar och regler som ställts upp.

Reglerna för SÄPO har nyligen förändrats till det bättre. Men det räcker inte. Den politiska kontrollen bör flyttas till en särskild parlamentarisk nämnd. Den absoluta och eviga sekretessen för polisregister, inklusive SÄPO:s, bör avskaffas. Systemet med hemliga regeringsföreskrifter till SÄPO bör upphöra.

Vår grundlag förbjuder registrering *enbart* på grund av politisk åskådning. SÄPO:s verksamhet har bl.a. därför granskats flera gånger. Ett exempel är den parlamentariska SÄPO-kommittén.

Fru talman! För ett par veckor sedan blev innehållet i den s.k. Leanderakten känt. SÄPO förefaller ha brutit mot grundlagsförbudet, och den dåvarande regeringen tycks ha vilselett Europadomstolen.

I min interpellation krävde jag en snabb juristutredning. Regeringen har nöjt sig med ett mycket mer begränsat uppdrag än det föreslagna, gett det till Registernämnden och gett nämnden tid till efter valet.

Regeringens agerande och uppgifter om ytterligare fall har nu fått alla partier – utom Socialdemokraterna – att kräva en bredare genomgång. Tyvärr har Moderaterna nöjt sig med en genomgång av IB:s agerande. Det betyder ändå att det nu tycks finnas en majoritet bakom en riksdagsbeställning om utredning av IB.

Bäst vore att alla riksdagspartier enades om att också utreda SÄPO:s verksamhet fr.o.m. andra världskrigets utbrott, eller t.o.m. från Molotov-Ribbentroppakten.

Utredningen bör genomföras av en grupp jurister och allmänt ansedda medborgare. De bör få rätt att kräva att vittnesmål avges under ed och att lösas från tystnadsplikter.

Fru talman! Det är dags att skapa klarhet. Det är möjligt att detta kommer att skada fler partier än Vänsterpartiet, vars skamliga förflutna ju kommer att belysas. Det kommer kanske också att skada krafter som under mörka år och med gott uppsåt motarbetade diktaturanhängare.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Sanningen måste ändå komma fram. Därför, fru justitieminister: Släpp in ljuset!

Anf. 2 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Hade det inte i säkerhetens namn begåtts övergrepp på de demokratiska fri- och rättigheterna hade dagens debatt inte behövts. Tyvärr behövs den.

I en miljö där spioneri, sabotage, terrorism och brott riktade mot demokratiska institutioner eller enskildas demokratiska rättigheter förekommer krävs kanske dessvärre en säkerhetstjänst. Men denna måste respektera rättssäkerheten. Den måste försvara de demokratiska rättigheterna: åsiktsfrihet, informationsfrihet och föreningsfrihet.

Den måste endast riktas mot kriminella aktiviteter och förberedelser till sådana. Den får aldrig användas för att stämpla mot åsikter och samhällskritik. Men säkerhetsverksamhet tycks uppenbart befordra konspirationsteorier och angiveri. Den medför övertramp som strider mot rättsstatens principer.

Därför att de har utnyttjat sina demokratiska rättigheter – sin åsiktsfrihet, sin yttrandefrihet, sin rätt att tillhöra vilken organisation de vill, sin demonstrationsfrihet – har människor i vårt land hamnat i register. Dessa uppgifter har sedan använts för att stoppa dem i arbetslivet. Personer har blivit dömda ohörda utan att ha begått något brott.

Det finns dolda och mörka sidor i vår historia. De måste öppnas för allmänheten. Det måste vädras ut för tilltron för demokrati och samhälle. Därför behöver vi en kommission. Kunde man det i Norge kan vi det också i Sverige.

Anf. 3 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Kärnfrågan för denna debatt är: Kommer Socialdemokraterna att visa att de vill granska den svenska övervakarstaten i dess helhet? Det gäller IB, SÄPO och dess underavdelningar samt det socialdemokratiska SAPO, som det kan kallas. I dag har ni chansen att ge svenska folket rätt till sin egen historia.

För detta behövs en kommission efter förebild från Norge och deras Lundkommission. Kriterierna var: tidsperioden från 1945 fram till dags dato, personerna som inkallades talade under ed och utredarna var fristående från den politiska makten, s.k. oförvitliga personer. Kommissionen granskade den politiska maktens kontrollfunktioner, och både den civila säkerhetstjänsten och militären granskades.

Allt material offentliggjordes i den norska utredningen. Man granskade all tänkbar olovlig övervakning av norska medborgare. Dessutom fick kommissionen omfattande ekonomiska och materiella resurser. Detta behövs nu här i Sverige. Ingen svensk utredning uppfyller dessa punkter. Det vet de som har läst utredningarna.

Det är inte färdigutrett. Man kan dra paralleller till vad som hände i Norge före Lundkommissionen. Det hade varit utredningar av speciella händelser som inte uppfyllde behoven. Det fanns frågetecken kvar. Nya uppgifter tillkom, och det gjordes spekulationer.

Fru talman! Den här debatten handlar om SÄPO. Jag ser därför som min första uppgift att slå fast behovet av en svensk säkerhetspolis, dvs. en säkerhetspolis som kan fullgöra sin uppgift och har förtroende såväl hos medborgarna som i relation till andra stater.

Det ter sig ganska märkligt att behöva tala om behovet av en säkerhetspolis inför en riksdag som tidigare inte sviktat när det gäller den frågan. Mot bakgrund av den senaste tidens delvis förvirrade debatt finner jag det emellertid helt nödvändigt att inleda med att kort tala om SÄPO:s grundläggande uppgifter.

SÄPO:s uppgift är att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. Det innebär att arbeta med bl.a. kontraspionage, terrorismbekämpning, författningsskydd och säkerhetsskydd. Det som nu är föremål för diskussion är i första hand SÄPO:s uppgift att försvara vår demokrati och vårt statsskick.

I dag ägnar sig SÄPO åt framför allt högerextremistiska grupper. Bland dessa bedöms det allvarligaste hotet komma från de nynazistiska grupperna. De är som bekant inte främmande för att använda våld. Vidare vet vi att de sprider rasistisk och främlingsfientlig propaganda. Få torde invända mot SÄPO:s intresse för nynazisterna. Samtidigt står det klart för alla och envar att det i dag saknas skäl att på samma sätt bevaka extrema kommunistiska grupperingar.

Vi får dock inte glömma att situationen var en helt annan under det kalla kriget. Under den tiden praktiserade kommunistiska diktaturer våldet som politiskt medel såväl inom sina egna länder som i förhållande till sina grannländer. Det borde således inte förvåna att den svenska regeringen efter det kommunistiska maktövertagandet i Tjeckoslovakien 1948 gav stöd för registrering av dem som tillhörde eller visade starka sympatier för politiska ytterlighetspartier. Ända fram till 1969, då personalkontrollkungörelsen infördes, fanns regler som gav direkt stöd för registrering av medborgare uteslutande på grund av deras politiska tillhörighet. Detta känner vi till. Det borde således inte vara en nyhet för någon i denna riksdag.

Inte heller borde riksdagen förvånas över att vissa registreringar av politiska åsikter förekommit och varit lagenliga även efter införandet av förbudet mot åsiktsregistreringar. De som har bekant sig till en politisk inriktning som har till mål att omstörta samhället med våld har registrerats om det har kunnat anses att de varit beredda att verka för en sådan omstörtande verksamhet. SÄPO:s verksamhet har ifrågasatts tidigare just med utgångspunkten att otillåten åsiktsregistrering har ägt rum. Flera omfattande utredningar har ägt rum, och genom dem har vi i dag en ganska god bild av hur arbetet har skötts såväl när det gäller författningsskyddet som SÄPO:s övriga uppgifter.

De erfarenheter som vunnits vid framför allt utredningarna i slutet av 80-talet och i början av 90-talet har lett till ett omfattande reformarbete avseende SÄPO:s organisation och arbetsmetoder samt regelverket för SÄPO. Vi har därför nu en helt annan säkerhetspolis än under det kalla krigets dagar. Den senaste stora ändringen tillkom för endast drygt ett år sedan då riksdagen som ett led i strävan att öka öppenheten och rättssäkerheten beslutade om den nya säkerhetsskyddslagen som ersätter personalkontrollkungörelsen.

Fru talman! Det viktigaste i det pågående reformarbetet är enligt regeringen att göra SÄPO:s verksamhet säkrare och öppnare i olika avseenden. Möjligheten för författare och forskare att ta del av historiska uppgifter i SÄPO:s register har ökat väsentligt efter en lagändring förra året. Att professor Dennis Töllborg fick del av Torsten Leanders personakt är ett exempel på den nya öppenheten. En rad andra, främst författare, har med stöd av de nya reglerna fått tillgång till historiskt material i SÄPO:s arkiv.

Registerutredningen har i sitt slutbetänkande *Polisens register* lämnat förslag om hur SÄPO:s register skall bli mer tillgängliga för allmänheten. Utredningens förslag innebär bl.a. ökade möjligheter för den enskilde att få del av uppgifter som finns registrerade om honom eller henne.

Vidare föreslår utredningen att sekretessen skall tidsbegränsas vilket skulle innebära att stora delar av Säkerhetspolisens historiska arkiv öppnas. Registerutredningens förslag bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. Utgångspunkten för arbetet är att insyn skall medges så långt som det är möjligt.

En annan mycket viktig fråga är vilka de framtida grunderna för registreringar inom det s.k. subversivområdet skall vara. I dag finns hemliga föreskrifter som reglerar detta. Registerutredningen har i sitt betänkande föreslagit att reglerna avskaffas och att registrets innehåll i stället bör regleras i lag. Enligt min mening är kritiken mot de hemliga föreskrifterna berättigad. De hemliga reglerna bör ersättas med offentliga. Vi skall inte ha några hemliga regler för registerverksamheten. Alla föreskrifter om grunderna för registrering i Säkerhetspolisens register måste vara öppna för att kunna granskas och kritiserars. Regeringens förslag presenteras i samband med en lagrådsremiss inom ett par månader.

Det ligger i sakens natur att delar av SÄPO:s verksamhet måste vara hemliga. Hos gemene man kommer därför sannolikt misstankar alltid att finnas om att SÄPO bakom sina stängda dörrar sysslar med förbjuden verksamhet, exempelvis olaglig åsiktsregistrering. Inte minst för att motverka sådana misstankar är det viktigt att allmänheten även ges en indirekt insyn och kontroll i SÄPO:s verksamhet. En sådan insyn sker sedan länge genom parlamentariker i Rikspolisstyrelsens styrelse. Men det räcker inte. Det säger oss erfarenheten.

En avsevärd förstärkning av insynen tillkom därför förra året genom inrättandet av Registernämnden. Förstärkningen var av största betydelse för rättssäkerheten och den personliga integriteten i ärenden om registerkontroll. Nämnden är en självständig myndighet som utövar prövning av utlämnande av uppgifter i registerkontrollärenden. Den har till uppgift att kontrollera SÄPO:s registerverksamhet, såväl den nu pågående som den som ägde rum i förfluten tid. Denna kontrollnämnd fungerar även som ett effektivt filter för att förhindra att gamla och irrelevanta uppgifter lämnas ut vid registerkontroll. Registernämnden har också fått regeringens uppdrag att granska i vilken mån handläggningen av personalkontrollärenden enligt den numera upphävda personalkontrollkungörelsen på ett rimligt sätt påverkat personers anställningsförhållanden.

Som regeringen redan aviserat i budgetpropositionen för år 1998 övervägs för närvarande frågan om ytterligare insyn i Säkerhetspolisens verksamhet genom en utvidgning av Registernämndens uppgifter. De åtgärder som således är aktuella är just sådana som motiveras av den

kritik och de befogade krav om ökad insyn i SÄPO:s verksamhet som har framförts i debatten.

När det gäller den del av historien som handlar om den militära underrättelsetjänstens verksamhet kan jag i dag meddela att regeringen kommer att ta initiativ till en bred och oberoende forskningsinsats om den svenska militära underrättelse- och säkerhetstjänsten från 1920-talet fram t.o.m. IB. Olika nazistorganisationer, eventuella nazistsympatier i den svenska officerskåren, registrering av medborgare av judisk börd, kommunistiska partiers utlandskontakter och aktiviteter på arbetsplatser är exempel på historiska företeelser som kommer att belysas. Detta historiska forskningsprojekt måste utföras i sådana former att det inte uppkommer risk för underrättelse- och säkerhetsorganets möjligheter att i dag och i framtiden arbeta effektivt för Sveriges bästa. Under sådana förutsättningar bör de som har verkat inom underrättelse- och säkerhetsområdet kunna lämna uppgifter och information som behövs för att genomföra forskningsuppdraget. Försvarets underrättelsenämnd bör härvidlag kunna spela en väsentlig roll.

Fru talman! Låt oss fortsätta det stora gransknings- och reformarbete som påbörjades för tio år sedan. Låt oss inte börja om från början, utan låt oss fortsätta framåt! Med Könbergs ord: Låt oss fortsätta med att skapa klarhet! Låt oss fortsätta att släppa in ljus i vår historia!

Anf. 5 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Allra först vill jag påminna om att den senaste uppmärksamheten kring Leanderfallet, som ju är grunden för dagens debatt, möjliggjorts genom en av riksdagen våren 1996 beslutad ändring i lagen om polisregister. Denna lagändring innebär att undantag från sekretess för uppgifter i ett polisregister som förs av Säkerhetspolisen får göras. Denna ändring ger uttryck för en ökad öppenhet på samma sätt som den 1993 beslutade ändringen i personalkontrollkungörelsen. Den innebär att vid en personalkontroll skall den som en uppgift rör få tillfälle att yttra sig om den kontrollerades intresse av att yttra sig skäligen bör ha företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda.

Debatten är alltså, precis som justitieministern sade, ett resultat av en ökad öppenhet som givit professor Töllborg möjlighet att ta del av SÄPO:s material rörande Leander. Debatten har emellertid främst kretsat kring frågan om i fall en oberoende kommission skall granska Säkerhetspolisens register för att efterforska åsiktsregistrering.

Det finns skäl att påminna om att Säkerhetspolisens verksamhet varit föremål för flera grundliga genomlysningar av parlamentariska kommissioner, av JO, av JK och även av andra särskilda utredningar. I januari 1990 redovisade JK ett regeringsuppdrag rörande frågan om otillåten åsiktsregistrering förekommit hos SÄPO efter 1969. JK:s undersökning var omfattande och utgjordes av en genomgång av personalkontrollärenden under perioden oktober 1969–februari 1989 samt granskning av 1000 slumpvis utvalda poster i Säkerhetspolisens register av personer födda mellan 1920 och 1960. Efter genomgången slog JK fast att någon otillåten åsiktsregistrering inte hade skett. SÄPO hade inte ägnat sig åt registrering av personer *enbart* på grund av deras politiska åskådning, och det fanns därför inte någon grund för den tidens beskyllningar om att fortlöpande registrering skett av medlemmar eller sympatisörer till miljö-,

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

freds- eller andra liknande organisationer. Det nu uppmärksammade Leanderfallet ingick i JK:s granskning.

I sammanhanget är det inte irrelevant att ägna en tanke åt från vilket håll de röster främst kommit som initialt krävt en s.k. oberoende kommission. Jo, det handlar om en del personer som så gott som alltid velat misskreditera SÄPO:s verksamhet. Kravet på en kommission har med andra ord klara politiska övertoner, med rötter i de politiska strömningar i vilka man under 60- och 70-talen i vissa fall förespråkade samhällsomsrättande verksamhet, revolution och statskupp och hyllade diktaturerna i Kina och Albanien.

Med detta vill jag ha sagt att de krav som framförts om att SÄPO:s verksamhet på nytt skall granskas också måste tolkas utifrån den korrekta politiska historieskrivningen. I vårt land pågår sedan år tillbaka en diskussion om "Vänsterns skuld", och jag tycker att det finns anledning att något erinra sig den diskussionen även i detta sammanhang.

Det finns naturligtvis också skäl att ställa sig frågan om Sverige i dag står helt fritt från hot från politisk extremism av olika slag och om SÄPO:s verksamhet bara är ett ont påfund som framför allt vi moderater, som låtit oss bländas av polisens och militärens blanka knappar och revärer, inte kan stå emot.

Låt mig erinra kammaren om Mattias Flink. En psykiskt störd man i det militära fick för sig att iförd uniform och med skarpladdat vapen skjuta ihjäl ett antal människor. Denna fasansfulla händelse inträffade tidigt samma morgon som jag och mina borgerliga statsrådskolleger några timmar senare skulle bedriva EU-kampanj i Kungsträdgården. Året var 1994. Jag kan försäkra kammarens ledamöter att de frågor som jag fick från journalisterna som sökt sig till vårt kampanjmöte inte handlade om ja eller nej till EU, utan om vad regeringen skulle göra för att förhindra att galna män med vapen sköt ned folk på stan. Kraven då på ökad registrering och ökad kontroll var inte lågmälda, om jag säger så.

Vad var det då som skulle registreras och kontrolleras? Jo, det var förstas personer, företrädesvis unga män, med åsikter som, om dessa omsattes i handling, skulle kunna utgöra ett allvarligt hot mot den inre säkerheten i vårt land. Jag blev vidare upplyst om att dessa män naturligtvis inte borde få förekomma i det militära eller på andra positioner i samhället där deras åsikter kunde tänkas utgöra ett hot mot statens och därmed medborgarnas säkerhet. Vad som efterfrågades var med andra ord en förstärkt personalkontroll för att vi skulle kunna skydda oss mot extremism.

Som kammaren väl känner till har inte SÄPO:s personalkontroll blivit mer sluten efter Flinks fruktansvärda brott, utan utvecklingen har gått och går i riktning mot ökad öppenhet i fråga om SÄPO:s verksamhet. En sådan utveckling är inte fel, förutsatt att vi hela tiden är medvetna om att öppenheten respektive slutenheten i SÄPO:s verksamhet är en svår balansgång som måste väga jämnt för att vi skall kunna tillgodose behovet av skydd mot såväl inrikes hot som hot utifrån.

Under 60- och 70-talen hotades demokratin och säkerheten från vänster, medan det efter kommunismens fall, som justitieministern sade, bl.a. är de nynazistiska krafterna som kommit att utgöra ett hot. Samtidigt måste vi ha klart för oss att det fortfarande finns personer och organisat-

ioner som bekänner sig till program där den samhällsomstörtande revolutionen står högst på dagordningen.

I den nu aktuella debatten har man lätt kunnat få intrycket att vi har ett totalförbud mot registrering av åsikter. Vad som är otillåtet är att registrera enbart på den grunden att någon givit uttryck för en viss politisk åsikt. Däremot är det tillåtet att registrera en person som misstänks vara beredd till våldsam, samhällsomstörtande verksamhet. Något totalförbud mot åsiktsregistrering har vi alltså inte i Sverige. Det är Moderata samlingspartiets bestämda uppfattning att det också måste förbli på det sättet.

Det skall inte behöva råda några tvivel om att vi moderater tillmäter SÄPO:s verksamhet och registerkontrollen, som det numera heter, betydelse. För att vi så långt möjligt skall kunna garantera landets inre och yttre säkerhet behöver SÄPO kunna registrera uppgifter, och vi måste kunna utöva en fungerande personkontroll.

Fru talman! I mitt skrivna manus hade jag här förberett ett påpekande om att det vore tacknämligt om regeringen kunde komma till skott och genomföra den förstärkning av Registernämnden som utlovades vid dess tillkomst sommaren 1996. Efter att ha lyssnat på justitieministern vill jag säga att vi redan har ställt oss bakom den komplettering som justitieministern förslår i och med att vi sade ja till lagändringen 1996. Som ledamot i Registernämnden kan jag bara beklaga att det trots nämndens önskemål inte skett tidigare. Det är vår förhoppning att förstärkningen skall medverka till att minska misstron till den nödvändiga registreringen.

När det gäller frågan om att granska den militära underrättelsetjänsten och IB har vi moderater sagt att det kan vara av historiskt värde. Samtliga oppositionspartier har därefter uttalat sig för en granskning. Redan 1973 uttalade Moderaterna i försvarsutskottet som enda parti i anledning av en granskning av den s.k. IB-affären att granskningen inte blivit ”så ingående som önskvärt vore när det gäller den hemliga underrättelsetjänstens verksamhet inom landet före år 1970”.

Fru talman! Justitieministern har nu aviserat att våra önskemål sedan 25 år kan komma att bli tillgodosedda, vilket vi naturligtvis välkomnar.

Anf. 6 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! I grunden finns inget bättre försvar för demokratins fortlevande än skydd för individens fri- och rättigheter och värn av föreningsfriheten. En väl fungerande demokrati där alla känner att man med trygghet kan hävda sin åsikt och samhällssyn är i sig själv bästa försvar. Mörka krafter inom politiken bekämpas bäst i öppen debatt. Idéer som kan leda till hot mot demokratin försvagas inte genom att de förbjuds. Förutsättningarna för att försvaga deras ställning ökar i stället om de sätts under strålkastarljus och när demokratins företrädare bemöter dem med argument.

Historien under 1900-talet visar samtidigt att det finns krafter som i en politisk kamp är beredda att använda våld som medel – för att skada ett demokratiskt samhällsskick men också riktat mot enskilda människor och politiska meningsmotståndare. Demokratin har rätt till ett självförsvar gentemot sådana grupper, och att organisera ett sådant försvar är berättigat inom såväl polis som militärväsende.

Sverige har varit och är relativt förskonat i dessa sammanhang jämfört med många andra länder. Historiska erfarenheter under andra världskriget

Prot. 1997/98:31

20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

och tiden därefter ger emellertid många exempel som visar på verksamhetens betydelse och vaksamhetens betydelse. När gången tid skall bedömas får inte detta glömmas bort.

Även i dagens Sverige finns exempel som visar på betydelsen av att det organiserade självförsvaret fungerar. Det förekommer otillåten under rättelstjänst såväl mot offentliga organ i näringslivet som mot enskilda invånare i dagens Sverige. Mordbränder, bombsprängningar, hets mot folkgrupper och andra sätt att med våldets hjälp skada och skapa fruktan tillhör dessvärre realiteterna även i vårt samhälle. Spioneri, terrorism och politiskermord har förekommit under de senaste decennierna i vårt land. Skyddet, självförsvaret, har inte alltid fungerat.

De som deltar i demokratins organiserade självförsvar utför ett angeläget och samhällsnyttigt arbete. Det måste också understrykas en dag som denna. De behövs, tyvärr, också i dagens Sverige. För att kunna förebygga och bekämpa brottslighet måste de ha medel till sitt förfo-gande. Till dessa medel hör möjligheten att samla information om vålds-verkare, även om sådana som agerar med politiska motiv.

Det yttersta ansvaret för den lagstiftning och det regelverk som regle-rar denna verksamhet åvilar riksdag och regering. Säkerhetspolitikens verksamhet och säkerhetsarbetet inom militären måste till betydande delar ske under sekretess. Det är dessvärre en nödvändighet, eftersom vi vet att det finns grupper som inte skyr några medel i sina aktiviteter. De som är beredda att använda våld och mord för att komma åt demokratin, för att nå sina syften, kan inte begära att demokratins organ öppet skall redovisa hur spaningsarbete gentemot dem bedrivs eller ens att det bed-rivs.

Politiskt ansvariga organ är dock ansvariga också för det som sker under sekretess. Det ställer till problem, eftersom vi inte här på samma sätt som i övrig verksamhet kan förlita oss på att missförhållanden och överträdelser av gällande föreskrifter uppmärksammas i en fri debatt. Det ställer naturligtvis också till problem för dem som bär det politiska ansva-ret. Inte ens oberättigad eller felaktig kritik kan bemötas effektivt när föremålet för granskning arbetar under sekretess.

Vi måste vara uppmärksamma på behovet av särskilda insatser för att hindra våld och otillåtna medel som kan användas i syfte att underminera den demokratiska ordningen. Men vi måste också vara uppmärksamma på att det finns en särskild risk för att enskilda individers legitima fri- och rättigheter kränks i verksamheten, även om syftet är att trygga alla enskil-das fri- och rättigheter. Det är mycket detta som den senaste tidens debatt har handlat om. Diskussionen om såväl SÄPO som IB visar detta.

När tiderna förändras, liksom hotbilden i vår omvärld, måste detta på-verka även vårt självförsvar. Det som var berättigat och möjligt att för-svara i historiens ljus måste inte försvaras i dag. Det som kan redovisas utan att det skadar rikets säkerhet eller enskilda nu levande personer och deras relationer bör också redovisas. Brott skall självklart bryta igenom sekretessgränserna.

Även hemlig verksamhet kräver öppenhet, låt vara med fördröjning, för att upplevas som legitim. Personer som drabbas av verksamheten på ett orättvist eller oförskyllt sätt skall ha upprättelse och i fall av skada ersättning, även om pengar sällan läker gamla sår. Mot denna bakgrund välkomnar jag och Centerpartiet en generös hållning till ett dokumenterat

behov av granskning, demokratisk kontroll och insyn i den hemliga verksamheten, vare sig den är civil eller militär. Men denna inställning är inget skäl att avveckla vårt självförsvar. Detta vore naivt och dessutom att med berätt mod göra oss mer eller mindre beroende av andra inom eller utom landet där den demokratiska kontrollen är antingen omöjlig eller osäker.

När vi uttalat oss för granskning av säkerhetstjänsten har det syftat till att nå bredast möjliga enighet kring formerna för denna granskning. Kommissioner i all ära, men det avgörande är befogenheterna och vem eller vilka som utför arbetet, oavsett etikett. Det kan gälla antingen ett eller flera befintliga organ eller ett nytillskapat, t.ex. enligt kommittékungörelsen. Personer som granskar skall inte efteråt kunna misstänkas för att undertrycka informationer på grund av egen ansvars- eller intresseanknytning till granskningsområdet. En granskning bör naturligen täcka in olika kunskaper och erfarenheter – så långt personval i detta sammanhang, som är oerhört viktigt.

Det är bra att regeringen nu tänkt vidare efter beslutet den 6 november 1997 om uppdraget till Registernämnden i bl.a. fallet Torsten Leander, nämligen att undersöka vissa frågor rörande hanteringen av personuppgifter i samband med personkontroll enligt reglerna i 1969 års personalkontrollkungörelse. Nu föreslås att personkretsen vidgas i det sammanhanget. Det är bra. Vidare har tidigare aviserats åtgärder för att öka insynen i och kontrollen av Säkerhetspolisens verksamhet. Det gäller, som jag nämnt i debatten, såväl gamla IB:s verksamhet – och dessförinnan i det historiska perspektivet – som det framåtriktade perspektivet gällande den löpande verksamheten vid SÄPO.

Jag tror att det är viktigt att vi tar till oss att vi inte längre befinner oss i det kalla krigets tid och att vi därmed också skall förstärka den parlamentariska insynen i och kontrollen över SÄPO:s löpande verksamhet. Däremot är det knappast meningsfullt att repetera det som SÄPO-kommittén eller JK gjorde under perioden 1987–1990.

Jag tycker också att det är utmärkt att regeringen nu är beredd att släppa sekretessen kring instruktionerna till SÄPO. Det är bra att det blir tydlighet i det fallet. Man har känt sig litet ensam ibland när man har tittat på de papperna.

Anf. 7 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Justitieministern inledde, liksom jag och några andra talare i den här debatten, med att slå fast att det behövs en säkerhetspolis. Det finns kanske de i riksdagen som inte tycker det, och de får väl föra den debatten. Men på den här punkten är vi fullständigt överens. Hon tog upp att vi skulle få förändringar i framtiden. Jag nämnde själv ett par tre sådana ändringar som borde äga rum. Jag hälsar t.ex. med tillfredsställelse att vi tycks vara överens om att de hittills hemliga föreskrifterna för SÄPO i framtiden bör tas bort. Det öppnades också en liten glugg vad det gäller frågan om undersökning av IB. Det är bra att vi nu tycks vara sju partier i riksdagen som är överens om att man skall utreda IB-affären mer än tidigare. Jag skall återkomma till frågan om formerna.

Det finns något som jag ändå tycker är problematiskt med den här debatten och det som hittills har hänt i Leanderfallet. De intresserade svenska medborgarna vet att vi sedan nästan 30 år tillbaka har en be-

Prot. 1997/98:31

20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

stämmelse i grundlagen som säger att man inte får registrera någon enbart på grund av politisk åskådning. Flera har åberopat att justitiekanslern grundligt har gått igenom detta. Bl.a. gjorde Gun Hellsvik det i sitt anförande. Hon pekade på de 1 000 akter som justitiekanslern hade gått igenom i slutet av 80-talet, inklusive Leanderfallet. Även den parlamentariska kommittén redovisar att man har tittat på en hel del fall.

Men, fru talman, det problematiska är just att när Leanderakten efter lång färd äntligen släpps lös förefaller det nästan varje medborgare i vårt land som om det *har* skett registrering enbart på grund av politisk åskådning.

Jag har under de veckor som har gått haft väldigt svårt att förstå dem som hävdar att så inte varit fallet. I en radiodebatt för några veckor sedan, efter det att Leanderakten hade öppnats, hävdade en tidigare rikspolischef att det här inte var brott mot grundlagen. Jag kan ha fel, men jag tycker mig ha förstått att också justitieministern hävdar det. Och man måste väl ändå tolka Gun Hellsvik, som hänvisar till JK:s granskning och friande av SÄPO på den här punkten, som att hon anser att det inte har skett registrering på grund av politisk åskådning.

Det här är ju högst hedervärda personer som jag talar om: justitiekanslern, justitieministern och Gun Hellsvik, en gammal kollega från den förra regeringen. Hur kan det då komma sig att deras bedömning av vad som finns i Leanderakten inte tycks stämma överens med vad nästan alla vanliga människor tycker? Jag tycker att vi bör använda den här debatten till att reda ut vad det är som gör att man har så väldigt olika bedömning på denna punkt.

Jag har de allra senaste dagarna trott mig börja förstå litet grand vad det handlar om i den här delen. Jag kan säga det så, eftersom jag för egen del inte har ägnat mig speciellt mycket åt SÄPO-frågor under de senaste decennierna och knappt alls tidigare heller. Man tycks egentligen mena något annat än det som står i grundlagen, åtminstone läser man grundlagen på ett helt annat sätt än vad som står i den. Det kanske finns ett speciellt sätt att läsa det här grundlagsförbudet som inte är tillgängligt utan speciella instruktioner eller en speciell utbildning. Om det är på det viset är det förstås inte så lyckat i en demokrati. Har vi på goda eller dåliga grunder bestämt oss för att ha ett grundlagsförbud mot att registrera någon enbart på grund av politisk åskådning skall självfallet grundlagen följas.

Jag skulle vilja ställa två frågor framför allt till justitieministern men även till Gun Hellsvik: Uppfattar ni agerandet i Leanders fall och det som finns i hans akt som ett brott mot grundlagen eller inte? Skulle ni säga att det inte är ett brott mot grundlagen tror jag att det är fler än jag som skulle vilja höra förklaringen till vad det är som har registrerats.

Gun Hellsvik tog upp från vilket håll många av kraven på en undersökning av vad som har hänt under gångna decennier har kommit. Hon pekade på att det väldigt ofta har kommit från vänstergrupperingar på 60- och 70-talen vilkas syn på demokratin var grumlig eller negativ. Jag utgår från att hon har uppfattat att det även finns kritik från annat håll. Ett exempel är förstås Folkpartiet liberalerna.

Mig själv, om jag får säga det, fru talman, kan man anklaga för mycket, men beskyllningen att jag skulle ha varit speciellt undfallande under 60- och 70-talen mot extrema vänstergrupper eller grupper som beund-

rade diktaturer på andra håll i världen torde knappast kunna riktas mot mig. Det går att både vara kritisk mot delar av det som Säkerhetspolisen har ägnat sig åt och vara en fullgod demokrat.

En aspekt i samband med Leanderfallet som jag skulle vilja höra justitieministern utveckla, och som jag själv tycker är oroande efter det att akten nu har blivit offentlig, är hur den dåvarande svenska regeringen resonerade när man instruerade sitt ombud att försvara sig mot Leanders klagomål inför Europadomstolen i Strasbourg. Det målet utföll ju med mycket knapp majoritet till svenska statens fördel. Jag ställer frågan av flera skäl, men ett skäl, fru justitieminister, är att justitieministern själv efter det att akten blev offentlig tycks ha uppfattningen att det inte hade gått riktigt rätt till. Med reservation för att jag har uppfattat det rätt tyckte hon att man kunde fundera på både ursäkter och skadestånd till Leander.

Om det är så, hur kan det då komma sig att en svensk regering instruerar svenska jurister att inför Europadomstolen i Strasbourg tio år tidigare slåss intill sista tum för att man har agerat rätt i Leanderfallet? Det är, fru justitieminister, ingen retorisk fråga, utan jag skulle vilja ha ett svar på den.

Fru talman! Justitieministern avslutade med att citera slutet av mitt första inlägg om att släppa in ljuset. Det är bra det. Det fanns ett par punkter i hennes anförande som innebär att vi skulle kunna få mera ljus. Men det räcker inte. Jag tycker att det av många skäl är synd att vi måste släpa den socialdemokratiska regeringen och justitieministern steg för steg. Den ena veckan är det fråga om ett begränsat uppdrag till Registernämnden. Den andra veckan vill man glädjande nog belysa mer av det som IB har gjort. Men varför inte ta hela steget? Det steget kan i och för sig tas när som helst, men det kunde vara praktiskt att ta det under den här debatten.

Anf. 8 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Det är bra att regeringen tar några steg i rätt riktning för att belysa historien. Det är bra att man skall belysa IB:s verksamhet. Det är bra att man skall dra fram det gamla. Men i likhet med Bo Könberg säger jag: Varför inte löpa linan fullt ut och tillsätta en kommission som vädrar ut allt det som förekommit av politisk åsiktsregistrering i vårt land?

Det är ganska stor bredd på den opinion som nu kräver en oberoende kommission som vädrar ut det unkna som här finns i vår historia. Svenska folket har rätt även till det mörka som skett i strid mot demokratins principer. Det är vi också skyldiga de många som har utsatts för rättsövergrepp utan att få veta och utan att ha en chans att försvara sig. Det gäller trovärdigheten hos det svenska rättssamhället, rättsstaten, rättssystemet.

Den senaste tidens avslöjanden om åsiktsregistrering som lett till övergrepp på personer är sannolikt varken de enda eller särskilt udda. Det rör sig i flera fall om personer som haft viss vänsteraktivitet, men som knappast ens haft en framskjuten position i det parti de tillhört eller sympatiserat med. De utsatts för registrering och personkontroll. Då ställer man sig frågan: Hur många andra med motsvarande eller högre aktivitet i olika vänstergrupper, solidaritetskommittéer osv. har då inte registrerats och utsatts för personkontroll?

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är bra att reglerna delvis har förbättrats, och det är bra att regeringen nu överväger att ta bort också hemliga direktiv. Men det som varit måste genomlysas för att inte misstänksamhet och trovärdighetsproblem skall förgifta det politiska livet eller förhållandena inom arbetarrörelsen. Även om Laila Freivalds vill att IB-rörelsen skall granska kommunisternas aktiviteter på arbetsplatserna måste man väl säga att varje tillåtet parti har rätt att värva medlemmar på arbetsplatserna och organisera aktiviteter bland den arbetande befolkningen. Det är inte någonting som kan monopoliseras av en viss riktning inom arbetarrörelsen.

Arbetarrörelsen och dess vänster har nästan under hela sin historia utsatts för polisiär uppmärksamhet och polisiära angrepp i vårt land. Man kan läsa August Palms memoarer. Man kan konstatera att telefonövervakning skedde redan av Hjalmar Branting, som var den första socialdemokratiska riksdagsledamoten. Man kan sedan se att register upprättades redan på 20-talet, framför allt riktade mot kommunister men även mot radikala socialdemokrater.

På 30-talet tilläts den fascistiska Munckska kåren lägga upp vapenförråd, och den polischef som underlät att angripa detta blev chef för hemliga polisen som drog upp riktlinjer för det som skedde under andra världskriget. Vanliga värnpliktiga, antifascister, kommunister och vänstersocialdemokrater sattes i arbetsläger. Men aktiva nazister inom officerskåren fick inte bara behålla jobben utan befordrades. Kommunistiska arbetarhem och partiexpeditioner utsattes för husrannsakan 1940. Mängder av material beslagtogs.

Under efterkrigstiden har verksamheten fortsatt med registrering, avlyssning och övervakning. Det var SÄPO, IB, C-byrån, järntriangeln. Det kanske också fanns ett SAPO där det regeringsbärande partiet lät sin egen kamp för att värna sin dominans i arbetarrörelsen växa ihop med statsapparaten hemliga verksamhet. Här hade vi ett 50-, ett 60- och ett 70-tal med kärnvapenmotstånd, solidaritet med Sydafrika, Vietnamsolidaritet och under sena 60- och 70-talen en ungdomlig vänsterrörelse med flera olika schatteringar. Registerverksamheten växte, men så också avslöjanden och kritisk debatt.

Historien är inte enkelsidig. Man kan förstå en del av skedet mot bakgrund av överhetsstatens roll att försöka stoppa hot mot privilegesamhället, socialdemokratins rädsla mot radikala utmaningar i arbetarrörelsen men också det kalla krigets anda. Övervakningspolitiken hämtade näring också i kommunisternas illusioner och fram till 1960-talets mitt i djupa felbedömningar om Sovjet, dess förhållanden och politik. Bland 1960- och 1970-talens vänstergrupper förekom teoretiska utläggningar med revolutions- och våldsromantik som måste kritiseras som felaktiga teorier, men så länge de blott var teorier inte kan och inte får bekämpas med polisiära metoder. Felaktiga åsikter måste överbevisas med riktiga åsikter.

Åsikter är inte handlingar. Rättssamhällets princip måste vara att döma för begångna gärningar och faktiska förberedelser för gärningar. Ty det riktigt anmärkningsvärda är ju att all denna övervakning, all denna energi på registrering, avlyssnande, postöppnande, husrannsakingar och t.o.m. infiltration i organisationer har inte lett till ett enda åtal. Man har inte kunnat belägga en enda olaglighet eller brottsligt tilltag mot rikets säkerhet. Men desto fler människor har i lönnedom anmälts som säkerhets-

risker, utsatts för angiveri och straffats med att stoppas i sin yrkesutövning, trots att de inget annat gjort än uttryckt åsikter, visat sin solidaritet eller varit militanta i sin kamp för sina arbetskamraters intressen. Det har funnits inslag av ett psykologiskt krig, ett utmålade av en säkerhetsrisk för att hålla ned och trakassera bärare av åsikter man politiskt har ogillat.

Fru talman! Jag har i min hand en kopia av ett dokument som är upprättat i Gävle landsfogdes expedition 1962. Jag vill citera för att ge ett exempel på vad det hela handlade om.

”För vinnande av upplysning om vilka personer som i samband med de nu förestående kommunalvalen inom Edert distrikt arbetar för kommunisterna, och vilka som förekommer som kandidater på kommunisternas valsedlar (kommunalfullmäktige, landstingsmän och kyrkofullmäktige) får jag anmoda Eder att på ett mycket diskret sätt om möjligt utforska:

vem som före valet agiterar för kommunisterna,
vem som eljest sysslar med deras valförberedelser,
vem som vid de olika vallokalerna utdelar röstsedlarna,
samt vilka som på annat sätt arbetar för kommunisterna vid valet.

Uppgifter om namn och födelsetid samt bostad på ifrågavarande personer med angivande av deras verksamhet i samband med valet torde lämpligen sändas direkt till Statspolisens 3:e sektion, Gävle, varvid denna skrivelse lämpligen bifogas eller makuleras.

Ett exemplar av förekommande valsedlar torde samtidigt biläggas.

Gävle i landsfogdens expedition den 15 augusti 1962.

Christer Horn af Rantzien”

Nu uppstår frågorna: Hur hotas rikets säkerhet av ett öppet arbete för ett tillåtet parti i kommunala val? Hörsammade polisdistrikten begäran i skrivelsen? I vilka register hamnade då dessa personer? Hur många av dem kom sedan på grund av dessa registeruppgifter att ställas utan arbete? Fanns det ett godkännande från högre ort för skrivelser av denna typ?

Jag vill vända mig till Laila Freivalds. Låt oss dra fram hela denna övervakningens snuskiga historia i ljuset. Låt oberoende och oförvitliga personer granska detta i hela dess vidd. Låt oss vädra ut den unkna historien, för att sedan kunna föra en öppen, frimodig dialog och debatt om vägval och om så är möjligt finna vägen fram till samverkan för att skapa ett än mer öppet, friskt, demokratiskt och jämlikt samhälle.

Anf. 9 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Justitieministern poängterade i inledningen behovet av SÄPO, försvaret för denna organisation och att förbättringar nu sker. Vi i Miljöpartiet har länge velat diskutera förbättringar och förändringar. Det är välkommet att detta nu sker pö om pö.

När det gäller frågan om en säkerhetspolis, anser jag det självklart att organisationer och grupper som kan befaras bedriva politiskt omstörtande verksamhet här i riket, och där det ingår utnyttjande av våld och hot eller tvångsmedel, skall övervakas. Men det är inte så enkelt. Det måste föras en debatt kring förändringar i regler för säkerhetspolisen och vad som skall vara målen, vilka faror som finns med verksamheten och vilka principer som måste lagfästas för att förhindra att verksamheten går i en rikt-

***Fel! Okänt
växelargument.***

ning som inte är önskvärd. Detta måste hela tiden utgöra ett diskussionsämne i ett demokratiskt samhälle.

Jag beklagar att vi inte kunde inta en gemensam ståndpunkt för att tillsätta denna kommission för att granska hela det historiska händelseförloppet. Jag förstår inte skälen. Man skall inte behöva diskutera varför det skall finnas en öppenhet. Hemlighetsmakeriet med delar av historien skall utredas av justitieministern. Varför kan vi inte få detta granskningstillstånd?

Det har avslöjats att snickaren Torsten Leander åsiktsregistrerades av SÄPO, trots att statsmakten har försäkrat att det inte var enbart på dessa grunder som han avskedades från sitt tidigare arbete på Marinmuseet i Karlskrona, utan han var av andra skäl som inte kunde avslöjas en säkerhetsrisk. Många kontrollinstanser sade att det var så. Detta visar att de som länge hävdade att det skedde ren åsiktsregistrering även efter den lagändring som ägde rum hade rätt.

Det var tack vare en enveten rättsprofessor och lättnader i den absoluta sekretessen för forskare att få tillgång till registeruppgifter som sanningen kunde visas. Denna sanning mörklades vid rättegången i Europadomstolen. Domstolen ansåg då att de kontrollstationer som krävdes för att upprätthålla rättssäkerheten fanns. Men det visade sig att det inte var så.

Även i Norge – efter Lundkommissionens arbete – har det visat sig att deras kontrollinstanser inte har varit vad som har menats med det. Det var bara en kuliss.

Men vad drar vi för slutsatser av detta faktum? Det är här vi drar olika slutsatser.

Socialdemokraterna och Moderaterna har alltid hållit ihop i dessa frågor och alltid stöttat varandra. När det gäller registrering av vänsteranhängare, så var det en grupp i det skeendet. Men det kan ske förändringar så att det blir andra grupper i andra skeenden. Det handlar inte om det som Gun Hellsvik kallar för revolutionära vänstermänniskor. I en annan tid är det andra. Det väsentliga är *hur* registreringen har gått till. Vi måste dra nytta av dessa erfarenheter i framtiden.

Som jag tidigare har sagt anser Miljöpartiet att denna oberoende parlamentariska kommission är ett måste för att få fram allt som döljs i mörkret – som i detta fall med Torsten Leander. Det är så klart. Det är därför vi återigen har denna debatt. Reglerna om sekretessen hos SÄPO måste förändras ytterligare. Det är bra att justitieministern säger att de hemliga föreskrifterna skall upphöra att gälla. Det var också ett krav.

Vi är från Miljöpartiets sida inte nöjda med den nyinrättade Registernämnden som skall garantera insyn. Representanterna från de politiska partierna är just socialdemokrater och moderater, och de har alltid haft samma åsikter i dessa frågor. Det är de som är representerade i Registernämnden. Vi kräver att alla partier som är representerade i denna riksdag skall få ingå i Registernämnden.

Det är oerhört viktigt att det sker en helhetsgranskning av vad som skett fram till vår nutid. Alla kopplingar mellan organisationerna skall också belysas. Tidigare utredningar har endast granskat enskilda organisationer. Dessutom har materialet i dessa utredningar gallrats och fördärvats. Vill man veta kan man inte få tag i fullständigt bakgrundsmaterial.

Frågor som måste besvaras gäller hur material mellan de olika organen utväxlades. Vilka var aktörerna? Vilka mandat hade de? Vilka mandat skaffade de sig själva? Vilka konsekvenser fick övervakningen? Hur många människor drabbades, och på vilket sätt? Vilken kultur och mentalitet utvecklades inom och mellan de hemliga organisationerna?

Andra länder har öppnat sina arkiv. Norge har gjort det på ett fördömligt vis. Varför kan vi inte göra detta i Sverige, justitieminister Laila Freivalds? Vad är det för hinder som fortfarande finns? Det är det som måste presenteras.

Fakta har kommit fram. Det sipprar alltid ut, även om man försöker dölja det, genom människor som skriver böcker och genom intervjuer med de människor som fanns med vid tillfället. Det som regeringen säger är rätt stämmer inte.

Regeringen gömmer sig ofta bakom omsorg om rikets säkerhet, men skälen är kanske i stället att man inte vill ställa de socialdemokratiska partimedlemmar som förekom till svars. Det finns ikoner som inte skall ställas till ansvar.

Enligt en tidningsartikel har 850 personer skrivit till Justitiedepartementet och ministern om att de vill veta om de är registrerade, och i så fall ta del av akterna. Dessa har råkat ut för kränkande händelser. De har placerats på interneringsplatser. De har råkat ut för husrannsakan, telefonavlyssningar, blivit avskedade eller gått miste om arbeten som de sökt.

Jag vet inte riktigt formerna för den utredning som skall ske. IB-affären är som sagt inte alls färdigutredd, fastän JO och JK har intygat att det är så. Det har kommit fram händelser som visar på att så inte är fallet.

I den senaste Värnpliktsnytt visar man att hundratals värnpliktiga skulle spärras in i händelse av krig. Det var 70-talets åsiktsregistrering. Listorna skulle flyttas till SÄPO, men de fanns kvar inom militären i stället för att förstöras. Man fortsatte att registrera även efter 1979. Människor vittnar om detta. Visst behövs denna översyn.

Lars-Olof Lampert har skrivit en c-uppsats. Han har även tillfogat nytt material. Han har utrett händelseförloppet vad gäller sjukhusspionen i Göteborg. Det är mycket bra beskrivet. Den som var sjukhusspion har intygat att intervjuerna är riktiga och att uppgifterna stämmer. Det är ändå bara en vanlig forskare som har fått fram sådana uppgifter. Han har inte utgått från någon utredning. Utredningarna är mycket sämre.

Socialdemokraterna har fått passivt stöd av de borgerliga partierna och får det än i dag. De tycker att det var okej med en kartläggning av kommunisterna. Denna sysselsättning var överordnad begrepp som politisk åsiktsregistrering, politiskt spioneri och rättssäkerhet.

Den svenska personalkontrollen har nyligen utökats. Vi fick en ny lag 1996 – en säkerhetslag – som innebär att även kommuner, landsting och privata företag får kontrollera. För att undvika de misstag vi har gjort i historien måste vi ta fram i ljuset vad som har förekommit och visa det.

Anf. 10 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! En demokrati – en rättsstat – behöver en säkerhetstjänst. Skälet är att själva demokratin måste kunna skydda sig mot omstörtande krafter. Om man tycker att säkerhetstjänsten är viktig följer också att man anser att det är viktigt att den fungerar som det är tänkt att den skall fungera. Säkerhet och rättssäkerhet skall upprätthållas. Jag upplever inte,

*Fel! Okänt
växelargument.*

som justitieministern, att riksdagen sviktar när det gäller vikten av säkerhetstjänsten.

I en demokrati är det medborgarna som är maktens uppdragsgivare. Här i riksdagen, i regeringen, i verk och myndigheter är vi alla medborgarnas uppdragstagare. Som sådana får vi naturligtvis aldrig utöva makten så att vi blir uppdragsgivarnas – medborgarnas – fiende. Våra demokratiska ordningar skall vara ett skydd och inte ett hot.

Det blir mer och mer uppenbart att medborgare lidit skada och utsatts för övergrepp genom SÄPO:s verksamhet. Då gäller det att riksdag och regering står på de kränkta och de skadelidandes sida. För att använda ett numera ofta använt uttryck: Vi står i skuld till de drabbade. Hur avslöjande det än kan bli måste byken tvättas.

Fru talman! Det känns mer än överväldigande att konfronteras med alla de obehagligheter som vår nutidshistoria rymmer. Jag tänker på tvångssteriliserade och lobotomerade. Jag tänker på rasbiologiska institutet. Jag tänker på naziguldet och juderegistren. Jag tänker på baltutlämningen och på SÄPO:s samarbete med Gestapo under andra världskriget – det som sände norrmän i döden – för att bara nämna en del. Konfrontationen med allt detta är smärtsam. Vi trodde ju faktiskt länge att just vårt samhällsbygge knappt hade några skavanker.

Som land och folk behöver vi gå till botten med vår nutidshistoria. Det gäller i högsta grad de förhållanden som vi debatterar i dag. Även om vi kan känna viss ängslan över vad som kan komma att avslöjas måste vår beslutsamhet vara orubblig.

Fru talman! Det s.k. Leanderfallet har åter aktualiserat granskningsfrågan. När nu Leanders akt lämnats ut efter 18 år har det talats både om struntuppgifter och bagateller. Det har sagts att uppgifterna inte skulle ha lett till någon åtgärd från arbetsgivarens sida, inte skulle ha lämnats ut och inte skulle ha registrerats. Efter att ha läst akten har nuvarande SÄPO-chefen uttryckt förvåning över att Leander miste sin anställning. Det har talats om både ursäkt och skadestånd.

Jag sällar mig till Bo Könberg, som utifrån detta ställer frågor om hur både socialdemokrater och moderater ser på detta i förhållande till grundlagen.

Snickaren Leander var inte den ende som drabbades. De senaste dagarna har andra fall rullats upp i medierna, t.ex. fil. dr Curt Hagquist och ingenjören Ingemar Bernersson. Vi har ingen aning om hur många liknande fall det finns. Vi skulle kunna få veta det. Men hur många som har sällats bort och aldrig ens kommit i fråga för en anställning kommer vi knappast att någonsin kunna bilda oss en uppfattning om.

Motståndarna till en bred oberoende kommission hävdar att SÄPO redan granskats tillräckligt. Jag tycker att det är ett märkligt synsätt. De granskningar som vi har haft har missat de fall som sedan har kommit fram på annat sätt. Det är inte förtroendeingivande.

Fru talman! Det var ett misstag av regeringen att omedelbart avvisa kravet på en bred oberoende kommission. Det var ett misstag av regeringen att snabbt bestämma sig för att ge ett begränsat uppdrag till Registernämnden. Dessa två alltför snabba beslut har troligen låst fast regeringen i en olycklig position. Tyvärr har det kanske redan gått prestige i ärendet.

Det var ett misstag av Moderaterna att omedelbart avfärda en granskning av SÄPO samtidigt som man uttalade sig för en utredning av IB. Skall sanningen om IB fram måste ju dess relation till SÄPO granskas grundligt. En granskning som inte sammantaget omfattar både IB och SÄPO skulle missa viktiga aspekter på hur kontrollen av medborgarna faktiskt har gått till. Professor Stig Ekman, expert i 1974 års underrättelseutredning, anser att det krävs en utredning som i ett sammanhang synar SÄPO och IB på grund av klara kopplingar och flytande gränser dem emellan.

Under de senaste veckornas debatt har det faktiskt varit svårt att avfärda misstanken att Socialdemokraterna gärna velat mörklägga IB och att Moderaterna gärna velat skydda SÄPO. Justitieministern säger nu att regeringen vill ta initiativ till en forskningsinsats när det gäller IB. Jag anser att både Moderaterna och Socialdemokraterna har anledning att i dag ge oss besked om hur man ser på sambanden mellan den militära och den civila säkerhetstjänsten. Det gäller även Centerpartiet, som inte har uttryck något behov av att se detta samband. Man tycks vara nöjd med åtskilda granskningar som inte kommer att ha något som helst med varandra att göra.

Vad gäller IB är det för övrigt extremt bråttom att komma i gång med en granskning. Det ryktas om att IB:s arkiv är borta. Om det stämmer brådskar det att höra dem som var inblandade i verksamheten. Det blir ju inte en forskningsuppgift om arkiven är borta, utan då blir det en ren granskningsuppgift där man faktiskt måste höra dem som var inblandade. IB:s chef, Birger Elmér, har sagt sig vara villig att medverka om han blir löst från sitt tystnadslofte. Eftersom han nu är 78 år och svårt sjuk inser alla att här finns ingen tid att vänta.

Fru talman! Vi kristdemokrater ser den norska Lundkommissionen som en förebild. Vi vill ha vad man, med ett uttryck lånat från Sydafrika, kan kalla en sanningskommission. Vi vill ha en sanningskommission som består av oberoende jurister, forskare och betrodda medborgare. Inga politiker skall ingå eftersom människor i gemen betraktar politikerna som inblandade. Det är viktigt att vi får en kommission där människor löses från sin tystnadsplikt när de framträder och där de åläggs att vittna under ed. Det är viktigt med ett arbetssätt som bidrar till öppenhet och sanningsenlighet.

Den granskning som har presenterats och nu utlovats motsvarar inte på något sätt dessa krav. Justitieministern lånar Bo Könbergs uttryck och säger: Ja, vi skall släppa fram mera ljus. Då vill jag säga: Varför skall vi bara få *litet* mer ljus? Varför skall vi kunna tänka oss att skruva bort 15 watts-lampan och skruva dit en 40 watts i stället? Vi behöver skruva dit minst en 100 watts-lampa.

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är något egendomligt med den här debatten i dag i Sveriges riksdag. Det är flera partier som här hävdar eller ifrågasätter att SÄPO har ägnat sig åt olaglig åsiktsregistrering i snart 30 år. I 20 år har en grundlagsstridig verksamhet pågått samtidigt som i vart fall Folkpartiet har haft det parlamentariska ansvaret i denna riksdag, men det gäller även flera av de andra som har samma uppfattning. Dessutom har bl.a.

Folkpartiet i nio av dessa år haft regeringsansvaret för denna ifrågasatta olagliga verksamhet.

Folkpartiet har dessutom medverkat i den granskning av SÄPO som genomfördes just för att bl.a. kartlägga om SÄPO har ägnat sig åt dessa olagligheter. Folkpartiet delade då SÄPO-kommitténs slutsats att registreringen inte var någon olaglig åsiktsregistrering, men den var för rutinmässig. Den kunde kritiseras hårt i olika avseenden.

Bo Könberg frågar mig vad jag anser. Jag anser mig inte i den delen kunna göra en bättre bedömning än den som JO, JK och SÄPO-kommittén med bl.a. Folkpartiet har gjort.

Vad får då Könberg att ta avstånd från sitt parti i tidigare riksdagar och regeringar? Jo, de senaste tidernas avslöjanden om registrering av personer som var aktiva i kommunistiska extremistorganisationer. Det påminner om satiren där man säger: Det hade jag ingen aning om.

Men Folkpartiet hade inte bara en aning, de visste. De satt i Rikspolisstyrelsens styrelse när den beslutade att vissa uppgifter ur SÄPO:s register om t.ex. Torsten Leander skulle lämnas ut till försvaret. Folkpartiet satt i regeringen när den 1980 beslöt att lämna Leanders besvär över försvarets beslut att säga upp honom utan bifall. Folkpartiet satt i regeringen när Leander vände sig till Europadomstolen och ärendet började handläggas i Regeringskansliet.

Könberg frågar mig hur den socialdemokratiska regeringen resonerade. Könberg kan ju börja med att fråga hur den folkpartistiska representationen i den regering som började handlägga ärendet resonerade. För min del är det självklart att regeringen då ansåg att man måste försvara det system man har eftersom man ansåg att inget olagligt hade skett.

Folkpartiet satt som sagt var dessutom i SÄPO-kommittén när akter granskades, bl.a. Leanders akt. Inte i något av dessa sammanhang ansåg Folkpartiet att det var frågan om otillåten åsiktsregistrering, trots att de har haft insyn i just de akter som allmänheten nu börjar få insyn i.

Vi hade folkets uppdrag – det har vi som politiker – att vara de som kontrollerar och har insyn i bl.a. SÄPO:s verksamhet. Har vi svikit folkets förtroende när vi har haft insynen och möjligheten och inte reagerat? Efteråt kommer vi och säger: Det hade jag ingen aning om.

Det är inte att undra på att människors förtroende för hur vi hanterar dessa känsliga frågor minskar.

När den nuvarande regeringen fick insyn i Torsten Leanders ärende till följd av ändrade sekretessregler kunde regeringen konstatera att även om det inte är otillåten registrering är det en oacceptabel hantering i ett personalkontrollärende. Just för att systemet numera är helt förändrat måste vi ärligt kunna säga det. Något annat anser inte jag vore rimligt.

Av samma skäl har Registernämnden fått uppdraget att kontrollera andra ärenden med orimliga konsekvenser för den enskilde. Jag förstår faktiskt inte kristdemokraternas Rose-Marie Frebrans uppfattning att vi har fattat för snabba beslut och att vi har gjort misstag när vi har beslutat att Registernämnden skall försöka komma underfund med i vilka hanteringar myndigheters agerande har lett till orimliga konsekvenser för de enskilda.

Bo Könberg beklagar sig över att man måste släpa regeringen från åtgärd till åtgärd. Könberg måste vara helt okunnig om det reformarbete som startade för tio år sedan. Detta reformarbete har alla partier varit

involverade i, om inte annat så genom att ta ställning till de förslag som har kommit till denna riksdag. Det är på grundval av de granskningar och utredningar och de gemensamma ställningstaganden som vi har gjort som vi steg för steg reformerat systemet. Det är ingen som har behövt släpa oss, dessbättre. Det är denna riksdags och regeringens ambition att öppna på sekretessen, belysa historien och ta reda på hur vi har agerat.

Vi har ingen anledning att skämmas för det vi har gjort men vi måste erkänna när fel har begåtts, och sådana har naturligtvis alltid begåtts.

Kenneth Kvist är som f.d. kommunist upprörd över hur landsfogden agerade 1962. Jag kan förstå det, och jag respekterar det. Låt oberoende granskare gå igenom det. Det är ju därför vi anser att vi måste öppna på sekretessen. Forskare och andra intresserade måste ha möjligheter att gå in i materialet och belysa det i det historiska perspektivet. Jag kan inte dela Kenneth Kvists uppfattning att bara därför att man har våldsromantiska teorier är man ointressant ur säkerhetssynpunkt. Vem kan garantera när teorierna övergår till våldshandling?

Kia Andreasson anser att vi ligger efter andra länder när det gäller öppenhet. Andra länder framställs som föredömen. Jag skulle vilja påstå att Sverige har kommit mycket långt när det gäller att säkerställa ett regelverk och ett system för kontroll av de myndigheter som är satta att garantera vår säkerhet och vårt land. Det innebär bl.a. kontroll av vissa individer.

Vi har kommit en bra bit på väg att reformera vår lagstiftning. Det är få andra länder, inklusive våra grannländer, som har kommit så långt.

Anf. 12 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag anser den debatt som vi för i dag vara viktig. Den rör sig om rätten att registrera, och den rätten innebär omfattande ingrepp i människors integritet. Därför är det nyttigt med en debatt. Det är nyttigt med ett ifrågasättande, eftersom de som har makt mår väl av att känna att de har ögonen på sig. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att vi när vi för en sådan debatt inte får förlora helhetsperspektivet.

I min inledning tog jag upp Mattias Flink-fallet från 1994. Jag tror att alla i kammaren kan föreställa sig vad som skulle ha hänt om det 1994, efter denna fasanfulla händelse, hade lagts fram ett förslag om utökade möjligheter till registrering i SÄPO:s register. I varje fall jag är helt övertygad om att det hade varit mycket lätt att få igenom ett sådant lagförslag då.

Nu har Leanderfallet – inte för första gången men på nytt – dykt upp och skapat en känslostorm och en debatt. Då ser vi enbart på Leanderfallet och funderar inte på varför vi har en registrering och varför ingen lade fram förslag om utökningar av registreringsmöjligheterna 1994. Det är samma resonemang som hela tiden måste föras, om en avvägning i en helhetsbild.

Man får inte heller förlora det historiska perspektivet. Jag menar att väldigt mycket av vad som kommer fram här rycks loss från sitt historiska sammanhang. När Kenneth Kvist talar om landsfogdens efterforskningar 1962 eller när Kia Andreasson talar om att man på 70-talet var beredd att spärra in ett antal soldater om det skulle bli krig nämner ingen någonting om vad man på 60- och 70-talen upplevde som hot.

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ingen nämner att exempelvis KPML(r) gav ut en särskild instruktion för kommunistiska soldater 1972 där det klart framgår att det främsta målet var en väpnad revolution i Sverige. Man säger att det är viktigt att infiltrera försvaret och att man vill att medlemmarna skall göra sin militärtjänst för att de skall lära sig att hantera vapen.

Vi måste sätta in varje fråga, och därmed tidpunkten när registrering sker och när registeruppgifter lämnas ut, i sin tid och inte enbart utgå från den situation som vi har i dag. Det skulle vara intressant att höra om någon i den här församlingen tycker att det skulle vara positivt om vi inte hade några möjligheter att hindra en nynazist från att bli hemvärnsman och därmed få tillgång till vapen.

Anf. 13 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag skall ägna mig åt några punkter som kräver ytterligare fördjupning i den här debatten.

Jag antar att vi alla är överens om att den bestämmelse som gäller förbud mot politisk åsiktsregistrering är brett förankrad här. Den ifrågasätts inte. Men det är också viktigt att framhålla att i samma ögonblick som man säger att *enbart* politisk åsikt inte får vara grund för registrering öppnar detta för tolkningar, i värsta fall också för att man är beredd att konstruera skäl som läggs till för att man skall kunna registrera.

Jag tycker att det är viktigt att vi talar öppet om den sortens problem i tillämpningsledet. Det är ju oerhört viktigt att skärpa kontroll och insyn så att den typen av omtolkningar och oacceptabel hantering av enskilda ärenden inte möjliggörs.

Detta är naturligtvis en av kärnfrågorna, och det finns en betydande risk att andra motiv, andra kriterier, konstrueras som tillägg till den politiska åsikten utan att det finns en tydlig legal grund.

Räcker då parlamentarisk insyn och kontroll i sådana fall? Ja, det borde vara så, men frågan är tyvärr berättigad mot bakgrund av de erfarenheter som vi har. Justitieministern sammanfattade mot bakgrund av Leanderfallet detta med orden "oacceptabel hantering" och "rutinmässighet".

Jag uppfattar det så, när jag vill kontrollera att vi är överens om detta, att en viktig följd av det uppdrag som nu har givits till Registernämnden, med den vidgade sammansättning som den får vid utförandet av granskningsuppdraget, är att vi kommer att kunna se om det finns flera fall av likartad karaktär och om det finns ett mönster i det som gjorts i det förflutna när det gäller personalkontroll.

Jag uppfattar det så att detta bara är en början. Kommer det fram saker som visar att de risker som jag har beskrivit har besannats, skall detta självklart föranleda åtgärder, inbegripet åtgärder på lagstiftningens område och förstärkt kontroll. Det här en del av bakgrunden till att jag har sagt att det är viktigt att vi utvidgar den parlamentariska möjligheten att framöver löpande följa SÄPO:s verksamhet på ett bättre sätt än vad som hittills har varit möjligt.

Låt oss få fram detta underlag. Genom att frisläppa akten för Torsten Leander och genom den envishet och kompetens som hans ombud har visat, har vi fått in ljuset i säkerhetstjänsten. Men också detta är bara en början. Det måste sedan leda till att vi ser på övriga ärenden. Därför uppfattar jag uppdraget till registernämnden som oerhört viktigt.

Men det är som sagt bara en början. Därför vill vi inte köra in i en återvändsgränd och säga att kommissioner löser alla problem. Det handlar om att ringa in de problem som vi vill granska och se till att de kommer upp på bordet och därefter dra slutsatser.

Prot. 1997/98:31
20 november

*Särskild debatt om
SÄPO:s register m.m.*

Anf. 14 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag ställde ett par frågor i mitt förra inlägg. Jag ställde dem till justitieministern i första hand och i något fall till Gun Hellsvik. De frågor jag ställde till justitieministern gällde om det som nu kommit fram i Leanderfallet visar att det har pågått brott mot grundlagens bestämmelse om olaga åsiktsregistrering. Den andra frågan gällde regeringens hantering av Leanderfallet i Europadomstolen.

En stor del av justitieministerns inlägg kom att upptas av granskning, inte av detta, utan av granskning av Folkpartiet. Vi tackar för uppmärksamheten, men debatten skulle i första hand handla om hur vi har det med SÄPO-registren.

Jag, och större delen av kammaren, vet om att Folkpartiet har suttit i regeringen i nio år. Jag har själv haft förmånen att göra det i tre år. Jag vet, och jag tror att en stor del av kammaren också vet, att Folkpartiet var med i SÄPO-kommittén.

Det som är problemet för justitieministern, och som verkar alldeles omöjligt att få fram, är att många av oss, när vi ser vad som fanns i Leanderakten, har svårt att förstå hur detta kan förenas med grundlagen.

Jag förde t.o.m., fru talman, ett ganska utförligt resonemang om att det var ett problem att det finns ledande personer i vårt land – jag miss-tänkte bl.a. justitieministern – som uppfattar att det som står i Leanderfallet inte är olaga åsiktsregistrering, medan nästan alla andra i landet uppfattar det som det.

Man kan fråga sig om vi skall ha grundlagar som kan uppfattas så oerhört olika. Såvitt jag förstår var justitieministern helt ointresserad av att gå in på detta och använde sin tid till annat.

Det finns ett par chanser till i dag eftersom justitieministern kommer upp i talarstolen två gånger till. Kan justitieministern reda ut för mig, och eventuellt andra fåkunniga, vad det är i Leanderakten som gör att den inte strider mot beslutet i grundlagen om olaga åsiktsregistrering?

Min andra fråga gällde hur den dåvarande regeringen hanterade instruktioner m.m. inför Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna. Det enda svar jag får på det är att Folkpartiet minsann satt i regeringen fem sex år tidigare när ärendet började förberedas. Jaha.

Frågan gällde hur regeringen, och gärna regeringarna, hanterade detta. På detta vill justitieministern uppenbarligen inte svara, men hon har som sagt chansen två gånger till att tala om detta.

Justitieministern gör nu gester mot mig. Om jag skall översätta dem för kammarens ledamöter så tror jag att de betyder att det var ett försvar för personalkontrollen i allmänhet.

Min fråga gällde: Var det rätt att driva Leanderfallet som man gjorde? På detta kanske jag kan få ett svar från talarstolen nästa gång justitieministern äntrar den.

Justitieministern tyckte inte om min beskrivning att regeringen fått släpas från beslut till beslut de senaste veckorna. Justitieministern gick in på det reformarbete som flera av oss har instämt i och som har pågått

*Fel! Okänt
växelargument.*

under senare år. Jag syftade uttryckligen på det som skett de senaste två tre veckorna. Ena veckan bestämmer man sig för att ge ett begränsat uppdrag åt registernämnden, och tror att frågan är över med det. När man plötsligt upptäcker att det finns en majoritet i denna kammare för att IB-affären skall utredas kommer Socialdemokraterna i dag, efter flera decennier, fram till att den skall utredas. Det är bra, men jag har svårt att förstå upprördheten över ordet släpas. Det är precis det som det har varit fråga om.

Fru talman! Jag har litet svårt att förstå Kenneth Kvists upprördhet över att det parti han företräder har visats uppmärksamhet under de mörka åren, under andra världskriget och åren därefter med tanke på det mycket nära samröre man haft med företrädare för den största diktaturen i vår närhet.

Anf. 15 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Det kan hända att Bo Könberg inte förstår upprördheten. Men man har genomfört så många kontroller, husrannsakingar m.m. och aldrig funnit någonting som lett till ett åtal, aldrig funnit någonting som ansetts vara förgripligt mot svensk lag, svensk rätt eller svensk säkerhet. Det är klart att det har upprört att en massa människor oskyldigt anklagats utan att de haft någon avsikt att skada landets nationella intressen.

Detsamma gäller Gun Hellsvik. Gun Hellsvik vill bemöta mitt exempel på hur man, från en landsfogdes sida, övervakade ett helt öppet verkande politiskt partis medlemmar i ett kommunalt val med att hänvisa till KPML(r)s skrift om strategi i deras s.k. soldatarbete.

Det är väl som partikamraten, om uttrycket tillåts, till Gun Hellsvik, Eric Krönmark sade i en intervju i dag i radio, nämligen att man måste dra alla över en kam eftersom det är så svårt att hålla isär de olika bokstavskombinationerna på vänsterkanten.

Det är just den inställningen som är så farlig för rättssäkerheten, att man inte kan hålla isär den ena från den andra utan drar alla över en kam. Det är just det Gun Hellsvik gör. Leander var inte medlem i KPML(r). Mitt exempel från 1960-talet gällde inte den organisationen heller, och ingen av de personer som nu diskuteras hörde hemma där.

Det är nästan som skämtteckningen med mannen som sitter och tittar på en demonstration och blir slagen i huvudet med en batong. Han säger till polisen: Slå inte mig. Jag är antikommunist. Jag struntar i vad du är för kommunist, svarar polisen.

Vad är egentligen skillnaden mellan Sverige och Norge i säkerhetspolisens verksamhet? Möjligen att Norge har varit med i en försvarspakt, Nato. Men i övrigt är skillnaderna inte stora. I Norge har man vågat ta i sin historia och visat den nödvändiga öppenheten. Varför kan vi inte tillåta att oberoende människor granskar den svenska säkerhetspolisen på motsvarande sätt? Vad är ni rädda för egentligen?

Fru talman! Jag vill notera ytterligare en sak i detta inlägg. Det är väl bra att regeringen har riktningen att bemöda sig om större öppenhet. Vi får hoppas att det är värt något i praktiken. Samtidigt är Sverige på väg in i ett europeiskt polissamarbete som ger möjlighet till en nästan oinskränkt bevakning och registrering av medborgarna. I Europol skall vi inte bara registreras om vi är kopplade till kriminell verksamhet utan också om vi

skulle råka vara möjliga brottsoffer. Detta är också en allvarlig bild inför framtiden.

Prot. 1997/98:31
20 november

Anf. 16 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Centerpartiet är böjligt och medgörligt. Man accepterar förslaget om utredning. Det är bara början, säger man dock, men om det kommer fram mera kan man böja sig åt andra hållet och begära mera. Men varför acceptera en utredning som inte är till fyllest när vi nu har chans att kunna genomföra ett bättre förslag?

Miljöpartiet accepterar inte en utvidgad registernämnd. Det överordnat viktiga för den kommission som skall utreda är att den är totalt fristående från den politiska makten och att de aktuella personerna skall höras under ed.

Det som brast i de utredningar som hittills har gjorts är att det som sades var lögn. Man ljög och sade att man inte visste. Eftersom mycket av materialet är utgallrat och förstört är det oerhört viktigt att höra de personer som finns kvar och som kan lämna vittnesmål och att dessa vittnesmål nedtecknas innan det blir alldeles för sent. Det är dessa två inslag som det hänger på, om det skall bli en riktig belysning av det historiska skeendet.

Jag upprepar min fråga: Vad är ni rädda för? Jag har inte fått något svar på frågan varför man inte kan göra denna totala granskning. Vad finns det för hinder? Jag får inte något svar på dessa frågor.

I morse hörde jag Eric Krönmark, f.d. försvarsminister, säga att det efter 1969 blev förbjudet med åsiktsregistrering. Men SÄPO fortsatte på regeringens uppdrag att registrera åsikter. Det sade Eric Krönmark i en radiointervju!

I detta med att delta i samhällsomstörtande verksamheter finns en luddighet. Vad menar man med det? Det är detta som måste utredas, och det vore bra om det togs fram konkreta exempel från historien. På det viset kan man förebygga inför framtiden.

Kenneth Kvist undrade vad det var för skillnad mellan vänstergrupperna. Vad innebär grundlagsskyddad politisk åskådning? Är det när åsikten omvandlas till handling som den är straffbar, t.ex. att dela ut politiskt material, att delta i demonstrationer, att prenumerera på tidningar? När överskrids gränsen? Dessa luddiga begrepp och tolkningar måste utredas så att det blir klarare.

När det gäller SÄPO:s register fanns det de som var beredda att delta i t.ex. demonstrationer arrangerade av KPLM(r). Hur många kollades då och vilka var metoderna?

Det är ungefär samma kriterier som gäller för registrering inom EU-samarbetet och det finns förslag om register. Sådana formuleringar förekommer alltså även där. Det är oroväckande.

Anf. 17 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Justitieministern uttalade förvåning över att kristdemokraterna anser att regeringen alltför snabbt har fattat olyckliga beslut. Skall det vara så svårt att förstå? Det är väl helt logiskt utifrån att vi anser att det bör tillsättas en sanningskommission enligt den norska förebilden. Innebär inte de beslut som regeringen har fattat, innan det har hållits någon debatt mellan de olika politiska partierna, att utsikten att få denna

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

breda kommission har minskat avsevärt? Det är alltså fullständigt logiskt att vi anser att de beslut som ni har fattat har varit olyckliga. De har låst fast er på ett sätt som gör att det kanske redan har gått prestige i frågan. Jag tycker att det har visat sig att så är fallet.

Det är mycket svårare att ta till sig vad andra tycker och begär om man själv bestämt har slagit fast en position och sagt på vilket sätt man skall göra. Detta gäller även formerna för hur vissa saker skall bedrivas, vilket det är fråga om här.

Angående beslutet om forskningsuppdrag när det gäller IB vill jag veta vad regeringen skall göra om arkiven är borta. Skall man då ompröva det beslut som man har fattat? Eller skall det fortfarande gälla även om det inte finns några dokument att granska och att forska om?

Jag har inte heller fått något som helst svar från vare sig Socialdemokraterna, Moderaterna eller Centerpartiet på frågan hur man ser på sambandet mellan den militära och den civila underrättelsetjänsten. Jag efterlyser alltså en reaktion på det som framhållits, inte av en riksdagsledamot som jag som inte har arbetat inom detta sakområde utan av den som jag hänvisar till, professor Stig Ekman som var expert i 1974 år underrättelseutredning. Hur ser ni på kravet på en utredning i ett sammanhang? Hur ser ni på påståendena om de klara kopplingarna och de flytande gränserna mellan IB och SÄPO? Far professor Stig Ekman med oriktiga uppgifter när han hävdar dessa kopplingar och dessa flytande gränser?

Varför vill vi kristdemokrater ha denna breda och oberoende kommission? Det enda syftet med detta är att vi kristdemokrater anser att vi som demokrati och rättsstat en gång för alla skall gå till botten med såväl den civila som den militära säkerhetstjänsten under hela tidsperioden från 1939 och framåt. Vi vill ha en öppen redovisning, precis som man har fått i Norge. Vi måste kunna ta ställning till hur vi skall kunna ge upprättelse till dem som orättmätigt har drabbats.

Sedan finns det mängder med frågor som borde besvaras och ses över i en sådan typ av utredning. En sak som är positiv här i dag är att det verkar vara en överväldigande majoritet för att de hemliga regeringsföreskrifterna skall bort och att registerinnehållen i stället skall regleras genom lagstiftning. Det är positivt, men det ger inte upprättelse åt någon som tidigare har drabbats.

Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Till Olof Johansson vill jag säga att det är helt rätt att Registernämnden skall få en vidgad sammansättning. Vi överväger på vilket sätt denna utvidgning borde åstadkommas med hänsyn till det särskilda uppdrag som Registernämnden har fått. Men detta övervägande bör gälla över huvud taget på vilket sätt vi kan säkerställa att Registernämnden har en så bra sammansättning som möjligt för det uppdrag som den har generellt sett.

Det är helt rätt att detta bara är början. Vi befinner oss bara i början av det reformarbete som startades i och med de utredningar som gjordes i slutet av 80-talet och under 90-talet. Dessvärre tar det ju tid, och det kan man känna otålighet över. Samtidigt förefaller det som att man, eftersom det tar den tiden, hinner glömma bort var man befinner sig i en process. Man kan tro att man återigen står på ruta ett och skall börja därifrån.

En hel del av de inlägg som har gjorts här i dag har präglats av en föreställning om att det är på ruta ett vi står, men det gör vi inte. Vi står ganska långt fram på den väg vi har att gå, men vi har fortfarande en lång väg kvar att gå framåt.

Vad som stör mig med Bo Könberg är det alldeles tydliga sättet att på något vis försöka frigöra sig från ansvar från sin egen historia och sitt eget ansvar. Bo Könberg är företrädare för ett av de partier här i riksdagen som har haft ansvar inför medborgarna att se till att vi har en verksamhet inom Säkerhetspolisen, som uppfyller de krav som uppgiften kräver men samtidigt också sköts på ett sådant sätt som är acceptabelt ur demokratisk synvinkel.

Det som stör mig så oerhört är att man från ett sådant parti här i dag med förvåning säger: Nu när vi har fått veta hur det är. Det måste störa hela svenska folket att man från ett av de partier som har haft folkets förtroende – att vara den som vet hur det är – uppträder som vilken annan person som helst i vårt land som efter att ha läst tidningen på morgonen säger: Var det så här det var? Vad skall svenska folket tro om den parlamentariska kontrollen – har den inte fungerat över huvud taget? Det tror jag faktiskt att den har gjort.

Det bästa beviset för detta är ju de utredningar med bl.a. parlamentarisk medverkan som gjordes i slutet på 80-talet och i början av 90-talet, som ledde fram till hård kritik mot det sätt på vilket SÄPO:s verksamhet delvis hade bedrivits och till det reformarbete som vi har hållit på med. Detta bidrog ju Folkpartiet till. Varför inte ta äran av att ha varit med och granskat, insett, kritiserat och nu reformerar i stället för att uppträda som om man inte hade någon aning om det hela. Det är oerhört störande med den attityden från ett parti som har ett parlamentariskt ansvar.

Som svar på frågan om hanteringen av Leander stred mot grundlagen vill jag säga följande. Här har hela tiden krävts en oberoende, annorlunda kommission. En del anser att kommissionen skall bestå av höga jurister, andra tycker att den skall bestå av parlamentariker medan återigen andra tycker att parlamentariker över huvud taget inte skall ingå. Frågan har faktiskt undersökts av alla de olika varianterna. De högsta juristerna i vårt land och riksdagens egen ombudsman har haft detta uppdrag och kommit fram till att hanteringen icke strider mot grundlagen. Ändå framförs kritik. JK, vår högsta jurist i vårt land, och den parlamentariska kommittén kom fram till samma sak. Skulle jag ha anledning att ha någon annan uppfattning? Jag har inte det.

När det gäller frågan om hur regeringen hanterade Leanderärendet när det kom till domstolen preciserar sig nu Bo Könberg, för han inser det obehagliga i att det är flera regeringar som har hanterat frågan. Jag tänker försvara alla dessa regeringar, för svaret på frågan om de gjorde rätt är att de naturligtvis gjorde rätt då, med den kunskap de hade. Detta var ju före våra utredningars tid och före kritikens tid. Dessa regeringar utgick ifrån vad de hade på bordet då. Det är klart att de gjorde rätt, men vårt ansvar i dag är att göra rätt utifrån de förutsättningar som vi har i dag.

Prot. 1997/98:31
20 november

*Särskild debatt om
SÄPO:s register m.m.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 19 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är inte så lätt att på de återstående två minuterna täcka allt som jag vill ha sagt.

Bo Könberg återkommer till Leanderfallet, och jag skulle vilja göra en komplettering. Bo Könberg tror att det är fråga om olaga åsiktsregistrering. Jag har samma uppfattning som JO, JK, SÄPO-kommittén och justitieministern, nämligen att det inte är fråga om någon olaga åsiktsregistrering. Jag hävdar att Bo Könberg blandar äpplen och päron här. Det som av Bo Könberg kallas för olaga åsiktsregistrering skulle troligen i stället uttryckas så, att det är tveksamt om det fanns någon relevans för just den tjänst som Leander sökte. Förhållandet kanske hade varit helt annorlunda om han hade sökt t.ex. en militärtjänst eller en tjänst med ett helt annat innehåll.

Kenneth Kvist tyckte att jag kom med egendomlig argumentation när det gällde hans exempel från 60-talet. Jag beklagar, men det var faktiskt inte Kenneth Kvists landsfogde från 60-talet som jag argumenterade kring. Jag talade om att jag anser att Kenneth Kvist inte har satt in sin fråga i det historiska sammanhanget. Sedan övergick jag till Kia Andreassons soldater, som skulle inspärras under 70-talet, och talade om vad man inom KPML(r) ansåg att soldater skulle ägna sig åt under 70-talet.

Allra sist, fru talman, tycker jag att den här debatten är viktig, som jag sade tidigare. Jag tycker också att det är viktigt att vi strävar efter öppenhet, men vi måste inse och våga stå för att öppenheten inte alltid är förenlig med vårt behov av ett skydd för demokratin.

Anf. 20 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Vi har i dag fått veta att IB som företeelse skall granskas. Underrättelsenämnden får ett särskilt ansvar, forskare skall engageras och berörda förutsätts ställa upp och delge sina erfarenheter och kunskaper. Det som kommer fram i en sådan forskning skall naturligt leda vidare, om det håller för det. Det kan väl vara tillräckligt svar till Kristdemokraternas representant. Detta är vår uppfattning.

Det finns starka centrifugala krafter i historien. Extremismen växer inte i takt, vare sig åt höger eller vänster. Det har vi sett i historien. Det finns starka centrifugala krafter i politiken – även här. Det behövs inte mycket för att öka misstron och minska trovärdigheten på detta svåra område.

Det kan behövas ett och annat parti som inte söker strid utan söker ansvar, sans och balans. Efter moget övervägande är vår uppfattning den som jag har redovisat, nämligen att andra kan ägna sig åt att storma barrikader som håller på att monteras ned.

Anf. 21 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag och många andra i vårt land har blivit oroad, för att inte säga bestörta, av innehållet i Leanderakten därför att den har påverkat vår bild av vad som har förekommit i vårt land.

Justitieministern däremot är bestört och oroad över att Folkpartiet kritiserar detta. Hon vill ägna sina inlägg åt att diskutera vilka regeringar som Folkpartiet har varit med i och inte. Jag för gärna den debatten, men

minuterna räcker inte till det om vi skall ägna oss åt det som är huvudfrågan.

Är det så att innehållet i Leanderakten tyder på att det har förekommit olaga åsiktsregistrering, trots all denna granskning av Justitiekanslern, Justitieombudsmannen och den parlamentariska kommittén, så oroar det mig.

Det är möjligt att det finns någon jurist som för mig och andra fåkunniga kan reda ut det som justitieministern tydligen inte vill reda ut, nämligen hur det kan komma sig att ett grundlagsförbud mot att registrera någon enbart på grund av politisk åskådning tydligen inte betyder något. Det räcker uppenbarligen, om vi tar Leanderfallet, att man är medlem i en organisation, att man har rekviderat flygblad och att man befinner sig på ett årsmöte för FiB/Kulturfront. Jag förstår det inte, men det är möjligt att man kan förstå det om man är en duktig jurist. Det är emellertid bra i en demokrati om det som kan förstås av jurister kan förstås av vanliga medborgare.

Jag har i mitt inledningsanförande sagt att jag tycker att detta tyder på att det har förekommit olaga åsiktsregistrering. Då är det än värre om det har granskats gång på gång och sedan godkänts. Enligt justitieministern är det inte så, utan för henne räcker själva faktum att det har granskats. Kan justitieministern i sitt sista inlägg möjligen tala om för mig, resten av kammaren och svenska folket vad grundlagsförbudet innebär?

Frågan om hur socialdemokratiska och andra regeringar har hanterat Leanderaffären inför Europadomstolen får vi väl återkomma till i annat sammanhang, eftersom justitieministern inte vill tränga in djupare i frågan.

Det är några bra saker som har sagts i debatten från justitieministerns sida, och jag har redan kommenterat dem. Tyvärr har hon sagt nej till den kommission som skulle kunna genomlysa allt på en gång. Vi lär återkomma i den frågan.

Anf. 22 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Jag tycker att det är litet synd att justitieministern polemiserar mot Bo Könberg på det vis som hon gör. I stället för att gå in på de egentligen relevanta frågorna vill hon bara klarlägga om Könberg hade skuld eller inte. Men om de gjorde rätt, de som registrerade Leander och såg till att han inte fick jobba som snickare vid ett militärt museum, varför säger då regeringen samtidigt att det var fel? Man har t.o.m. i uttalanden antytt att det kan bli fråga om skadestånd. Det kan väl inte bli skadestånd om någon är helt riktigt behandlad enligt den rätt som gällde när behandlingen skedde? Det är något med detta.

Man kan se till de anteckningar som har gjorts om Leander, som Könberg redogjorde för. Hans bil har varit parkerad utanför ett årsmöte. Jag vet inte vilka möten och annat som min bil har varit parkerad utanför. Skulle det vara en plump i protokollet för en person? Då är grundlagen svag.

Dessutom är det allvarliga att Krönmark i dag har sagt att politisk åsiktsregistrering fortsatte även efter 1969. Man brydde sig inte om grundlagen. Det var ett hokus pokus för att tillfredsställa en opinion, sade han nästan ordagrant i en radiointervju. Synnergren, gamla ÖB, har talat

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

om samma saker. Vad man sade i grundlagen var en sak, men den praktiska hanteringen var en annan.

Det är därför vi behöver en sådan här oberoende genomlysning också av SÄPO:s verksamhet. Vi behöver alltså en sorts Lundkommission. Jag vill fråga Laila Freivalds: Varför målar ni så in er i ett hörn mot detta? Vad är skillnaden mellan Sverige och Norge? Varför är det omöjligt här som var möjligt där?

Anf. 23 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Gun Hellsvik återvände till soldaterna som skulle hållas inspärrade. Hon försvarar detta och tycker att det är fullt naturligt – utan kritisk granskning av hur det gick till. Det är ju det som är det viktiga. Att två SÄPO-agenter som fanns närvarande på en värnpliktskongress i Örebro 1972 kunde anteckna uttalanden från värnpliktiga och efter det göra listor för att kunna spärra in de soldater som sade något fel på denna kongress, är det rättssäkerhet? Jag anser inte att det är det.

Det är viktigt att diskutera kontrollorganens effektivitet. De har ju brustit i alla dessa kontroller. Det är grundstenen i demokratin och samhället. Håller kontrollorganen på att förlora sin legitimitet? Det är viktigt att klara upp politiska affärer. Så länge de är ouppklarade blir det mytbildningar, och i brist på information växer myterna.

Öppna för att visa sanningen även om den är besvärande! Ständiga misstankar är värre. Utan utvärderingar kan inte förtroende skapas för den legitima övervakningskontroll som den nationella säkerheten eventuellt kräver. Förtroendet för politiken och politikerna är viktigt. Därför måste korten läggas på bordet.

Det förekommer ett överdrivet hemlighetsmakeri. Svenska folket får inte ta del av avsnitt ur sin egen historia för att den är sekretessbelagd. Opinionen kräver sanningen. Alternativet är nya skandaler år ut och år in. Systemet med åsiktsregistrering är en intressant del av vår svenska moderna historia. Upprepade avslöjanden har visat att politiker och ämbetsmän har ljugit och att kontrollorgan har misslyckats. Även denna regering blir medskyldig till att vilja dölja sanningen. Det finns ett ansvar. Tag det!

Anf. 24 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Det är riktigt som det har sagts att SÄPO-kommittén framförde stark kritik mot delar av underrättelsetjänstens verksamhet. Det har inletts ett arbete som har betytt stora förändringar för verksamheten, och det är naturligtvis bra. Men den kritiken har inte på något sätt givit någon upprättelse till de människor som på ett orimligt sätt har drabbats av bristerna. Det är synd att man inte kan få svar på en enda tydlig och konkret fråga. Varken Socialdemokraterna, Moderaterna eller Centern har kunnat ge svar på varför professor Ekman har fel när han säger att det krävs en utredning som i *ett* sammanhang synar SÄPO och IB. Inte heller har justitieministern kunnat svara på vad regeringen skall göra om IB-arkiven är borta.

En bred kommission krävs inte bara av några personer som har försökt att klättra upp på några sönderfallande barrikader här i riksdagen. Jag har nämnt professor Ekman. Vad är det för barrikader han har anträt

männtrö? Eller den pensionerade hovrättslagmannen Erik Holmberg? Han är en av huvudförfattarna till våra grundlagar, och han har just har åberopat det norska exemplet med Lundkommissionen. Han hävdar att vi behöver fullständigt oberoende ledamöter i en kommission, att de som framträder skall åläggas vittnes- och sanningsplikt och att inga politiker bör vara inblandade. Nej, det är inte folk som står på några barrikader som är med och kräver detta. Det handlar om människor som har en sanningslidelse och som jag tror vill att vi skall få lyfta fram vår historia även när den är smärtsam.

Fortsatt misstro gagnar inte demokratin. Tyvärr kommer vi nog ändå att få det så.

Anf. 25 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! SÄPO och dess registerverksamhet har varit föremål för omfattande granskningar under de senaste tio åren. Det är mer än vad som har skett även i våra grannländer. Till följd av den kritik som har riktats mot SÄPO har ett omfattande reformarbete genomförts. Bl.a. har en ny säkerhetsskyddslag med nya rutiner för personalkontroll beslutats. En särskild kontrollmyndighet, Registernämnden, har inrättats med uppgift att säkerställa att SÄPO:s personregistrering sker på ett lagenligt sätt. SÄPO:s register har öppnats för forskningsändamål. Det är mer än vad som har skett i de flesta andra länder.

Samtidigt skall nya reformer genomföras. Bl.a. skall registerlagstiftningen förändras så att också enskilda skall få ökad möjlighet att få tillgång till eventuella uppgifter som finns om dem i SÄPO-register. Det är mer än vad som har skett i många andra länder.

Jag menar att detta sammantaget ger förutsättningar för den erforderliga demokratiska insyn i SÄPO:s nuvarande verksamhet, och också i dess verksamhet i ett historiskt perspektiv, både för forskare och för enskilda som vi alla eftersträvar.

Att trots detta kräva en särskild kommission skjuter långt över målet och undviker egentligen, tycker jag, att hantera sakfrågorna på ett verkligt ambitiöst och seriöst sätt. Det är mer av politiskt utspel än av politisk realhantering.

Trots detta reformarbete vill några partier att vi skall ha en kommission bara för att någon annan har gjort på det sättet. Så underkänner man allt det arbete som vi har gjort här i Sverige och som i stora delar har kommit betydligt längre än det som man ställer fram som förebild. I Norge får inte, på grund av vad *den* kommissionen har gjort, enskilda veta om de har funnits i register. Det är en missuppfattning att tro att det är på det viset. Så är det inte.

Norges utredning har inte gett någon upprättelse till de enskilda som kanske har blivit behandlade på ett sådant sätt att vi anser att det får oacceptabla konsekvenser. Vi har skapat förutsättningar för att ge de mänskliga upprättelse. Betyder det ingenting? Kan vi inte övergå till att tala om realiteterna, ärligt, och ge upp prestigen om att det är en kommission det skall vara samt övergå till att enas om att steg för steg fortsätta som vi hittills har gjort och öppna register, sätta ljus på vår historia och lära av den?

Vi har ett ansvar inför oss själva, men framför allt har vi ett ansvar inför kommande generationer. Det är därför som vi vill att forskningen

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

skall ta vid. Vi är icke rädda för någonting, eftersom vi tror på att detta demokratiska samhälle skall kunna försvara sin demokrati och kunna göra det i former som är acceptabla i ett öppet demokratiskt samhälle. Men vi kommer inte att ge avkall på att vi har rätt att skydda oss mot dem som hotar oss. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Ny ledamot, m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från Valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till Valprövningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Carl B Hamilton (fp), Täby, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 december 1997 sedan Ann Wibble (fp) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Från Riksskatteverket har också inkommit ny bilaga till tidigare utfärdade bevis för ersättare i detta fall.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och den nya bilagan till bevis för ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 19 kap. 11 § vallagen.

Stockholm den 18 november 1997

Lars Tottie

Kerstin Siverby

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 19 november

FiU1 Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna

Mom. 1 (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, kd)
3. res. 2 (v)
4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

16 för res. 2

16 för res. 3

261 avstod

56 frånvarande

Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Talmannen anmodade Margitta Edgren (fp) och Karin Falkmer (m) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Nalin Baksi (s) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett *nej* och kammaren hade således antagit res. 3.

Förberedande votering 2:

98 för res. 1

17 för res. 3

181 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

164 för utskottet

99 för res. 1

33 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 22 c

För res. 1: 65 m, 21 fp, 13 kd

Avstod: 16 v, 17 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 5 c, 5 fp, 6 v, 1 mp, 2 kd

Mom. 3 (den kommunala sektorns ekonomiska utrymme)

1. utskottet

2. res. 6 (v)

3. res. 7 (mp)

Förberedande votering:

19 för res. 6

19 för res. 7

258 avstod

53 frånvarande

Talmanen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Talmanen anmodade Lennart Fridén (m) och Siri Dannaeus (fp) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Åke Gustavsson (s) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett *nej* och kammaren hade således antagit res. 7.

Huvudvotering:

164 för utskottet

17 för res. 7

113 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 20 c, 4 fp

För res. 7: 17 mp

Avstod: 2 s, 65 m, 2 c, 16 fp, 16 v, 12 kd

Frånvarande: 19 s, 15 m, 5 c, 6 fp, 6 v, 1 mp, 3 kd

Marianne Andersson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 1997/98:31

20 november

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 10 (mål för budgetpolitiken)

1. utskottet
2. res. 24 (v)
3. res. 25 (mp)
Förberedande votering:
24 för res. 24
17 för res. 25
254 avstod
54 frånvarande
Kammaren biträdde res. 24.
Huvudvotering:
164 för utskottet
16 för res. 24
116 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 21 c, 1 fp
För res. 24: 16 v
Avstod: 65 m, 1 c, 20 fp, 17 mp, 13 kd
Frånvarande: 19 s, 15 m, 5 c, 5 fp, 6 v, 1 mp, 2 kd

Mom. 11 (budgetförslagen för år 1998)

1. utskottet
2. res. 28 (m)
3. res. 29 (fp)
4. res. 30 (v)
5. res. 31 (mp)
6. res. 32 (kd)
Förberedande votering 1:
17 för res. 31
14 för res. 32
265 avstod
53 frånvarande
Kammaren biträdde res. 31.
Förberedande votering 2:
19 för res. 30
17 för res. 31
260 avstod
53 frånvarande
Kammaren biträdde res. 30.
Förberedande votering 3:
21 för res. 29
17 för res. 30
258 avstod
53 frånvarande
Kammaren biträdde res. 29.

Förberedande votering 4:

65 för res. 28

21 för res. 29

210 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 28.

Eva Björne (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:

164 för utskottet

65 för res. 28

67 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 22 c

För res. 28: 65 m

Avstod: 21 fp, 16 v, 17 mp, 13 kd

Frånvarande: 19 s, 15 m, 5 c, 5 fp, 6 v, 1 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU11 Tilläggsbudget 2 för budgetåret 1997

Mom. 6 (regionalpolitiska åtgärder)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, mp, kd)

3. res. 4 (v)

Förberedande votering:

116 för res. 3

15 för res. 4

162 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

163 för utskottet

132 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 21 c

För res. 3: 65 m, 21 fp, 16 v, 17 mp, 13 kd

Frånvarande: 19 s, 15 m, 6 c, 5 fp, 6 v, 1 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:31

20 november

Fel! Okänt

växelargument.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.43 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

4 § Frågestund

Anf. 26 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Då besvaras frågor av statsrådet Thage G Peterson, utbildningsminister Carl Tham, statsrådet Pierre Schori, inrikesminister Jörgen Andersson, kommunikationsminister Ines Uusmann och statsrådet Maj-Inger Klingvall. Kulturminister Marita Ulvskog kan tyvärr inte delta på grund av sjukdom.

Statsrådet Thage G Peterson besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

För att ställda frågor skall kunna uppfattas vill jag uppmana debattdeltagarna att invänta ljussignalen i bänken, som visar att mikrofonen är inkopplad, innan vederbörande börjar tala.

Teletaxan och riktnummersystemet

Anf. 27 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill vända mig till kommunikationsminister Ines Uusmann. De senaste veckorna har det förekommit en diskussion om teletaxor, riktnummerområden osv. Stockholm är ett riktnummerområde. I helgen kunde vi höra att kommunikationsministern tyckte att Skåne skulle bli ett område – 04-nummer. Vi har också hört att andra regioner skall få ett nummer.

Nu får det inte bara vara fråga om förläningar till olika regioner. Vi måste finna principer för låga teletaxor och att olika regioner behandlas på ett likvärdigt sätt.

Vad är regeringens och kommunikationsministerns linje i frågan?

Anf. 28 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Som jag sade vid en interpellationsdebatt redan den 4 november är det riktnummersystem vi har i Sverige i dag otidsenligt. Det stammar från 1940-talet, och det måste göras om. Det är ett uppdrag som ligger hos Post- och telestyrelsen. Men för att skynda på arbetet i Post- och telestyrelsen kommer vi i regeringen att föreslå i det regleringsbrev som kommer att fastställas i slutet av året för 1998 att ett uppdrag skall ges till Post- och telestyrelsen att under 1998 skapa ett nytt riktnummersystem.

Exakt hur detta riktnummersystem kommer att se ut är naturligtvis omöjligt att säga. Det ligger på Post- och telestyrelsen att ta fram ett sådant. Men det är alldeles klart att de 260 riktnummerområden som finns i dag i Sverige är alldeles för många. I vissa fall kan länen vara utgångspunkten, i andra fall kan länen slås ihop för att skapa större riktnummerområden. Målet bör på sikt vara att vi har ett gemensamt riktnummer i hela landet, dvs. ett landsnummer. Men det är långt dit.

Anf. 29 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är bra att det blir ett uppdrag i form av ett regleringsbrev. Nu har vi sett att Skåne skall särbehandlas. Jag hoppas att det inte bara är vissa storstadsområden eller län som skall gå före. Det är inte bara antalet riktnummerområden som kan skapa problem. Det måste vara möjligt att inom ett och samma län behandla alla medborgare lika, dvs. att det blir en taxesättning som är likvärdig den som finns i storstadsområden. Ingår också det i det uppdrag som kommer att finnas i regleringsbrevet?

Anf. 30 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag vill med enfass betona att Skåne och Norrbotten inte skall särbehandlas. Detta är en fråga som gäller hela landet. Men det är klart att varje lokalt medium tar upp sin del av landet. Denna fråga gäller hela landet.

Det hela handlar om möjligheterna att ringa inom det egna länet men också för privatpersoner att kunna ringa till grannen i kommunen bredvid till en rimlig kostnad. Därför har det blivit aktuellt att tillämpa 19 § telelagen för att pröva rimligheten i det som Telia – den i dag stora operatören – har tänkt sig i fråga om taxorna. Det arbetet pågår på PTS och på Kommunikationsdepartementet. Jag redovisade också vid debatten den 4 november ett antal förslag som nu övervägs om att lägga ett pristak för att behålla den rimlighet som fastställs i lagstiftningen.

Vi hoppas att Telia under tiden självmant skall ta fram ett mera rimligt taxeförslag än det nummersystem som nu finns. Med den nya teknik som finns behöver inte riktnummerområden och taxor stämma överens. Det har de konkurrerande operatörerna visat.

Anf. 31 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Jag har nästan fått svar på det jag tänkte fråga om. Jag tycker att det är viktigt att debatten inte bara handlar om riktnummerområden utan att det också handlar om teletaxan. Det är två skilda saker. De flesta som talar om riktnummer tror att man därmed har en viss taxa. Hur avser regeringen att agera vidare vad gäller taxesättningen? Även om Sverige som helhet är ett riktnummerområde – vilket vore rimligt – undrar jag vilket inflytande regeringen kommer att ha över taxesättningen?

Anf. 32 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Vi har enligt telelagen möjlighet att lägga ett pristak. Den möjligheten kan vi utnyttja – och kommer att göra – såvida inte Telia självmant kan komma med bättre förslag än de delvis ganska krångliga rabattsystem som hittills har funnits. En diskussion pågår mellan

***Fel! Okänt
växelargument.***

Post- och telestyrelsen och tjänstemän på departementet för att se vad som är rimligt. Men i övrigt handlar det om att tillämpa lagstiftningen för att få rimliga priser i konsumentledet.

Anf. 33 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Taxan höjdes den 7 november. Den 10 november väckte jag en interpellation i frågan. Ministern anser sig inte kunna besvara den förrän i januari. Jag undrar hur långt ni har kommit i era förberedelser?

Det orimliga i beslutet är att man inte längre får ringa lokalsamtal till angränsande riktnummerområden. Den taxan har höjts med 150 %. Jag har pratat med generaldirektören för Post- och telestyrelsen. Det är inte den aspekten man kommer att värdera i sammanhanget.

Post- och telestyrelsen kände till denna taxeförändring redan i våras, dvs. ett halvår innan den skulle genomföras. Hur kan man ha ett sådant system, dvs. man känner till problemen, genomför besluten och sedan på något konstigt sätt utvärderar dem i efterskott?

Anf. 34 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Först var det frågan om att besvara interpellationen. Vi har lämnat ett antal förslag, som tyvärr inte har passerat vare sig interpellanten eller besvarandet av övriga interpellationer före jul. Det är ett stort antal interpellationssvar som skall lämnas, och jag skall också delta i ett antal interpellationsdebatter.

Sedan var det sakfrågan, dvs. Post- och telestyrelsens roll. Från den 1 januari har vi en fri telemarknad i hela Europa. Då är det inte så meningsfullt att vrida klockan tillbaka och säga att vi skall detaljreglera taxesättningen. Det är operatörerna som har det ansvaret. Men vi har skrivit in rimlighetsklausulen i telelagen – som riksdagen fattade beslut om i våras – för att vi hela tiden skall ha möjlighet att från statens sida påverka den dominerande operatören, som i det här fallet är Telia.

Att Post- och telestyrelsen på förhand skulle göra utvärderingar och därigenom i praktiken vara den som sätter taxor och godkänner taxeändringar är som jag ser det inte förenligt med en effektiv telemarknad, där vi också skall tänka oss att ha konkurrens.

Anf. 35 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Interpellanten ställer upp alla tider som det är tillåtet att komma, så det handlar inte om det.

Det enda orimliga i detta är att man inte får ringa lokalsamtal till angränsande riktnummerområden. Det enda rimliga är att ge tillbaks den rätten, så att man slipper ringa rikssamtal till hälsocentralen, försäkringskassan, barnens skola och dagis osv. Detta borde ni ha förstått redan från början.

Anf. 36 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Så enkelt som Owe Hellberg gör det för sig är det faktiskt inte. Man kan också behöva ringa till någon i nästa riktnummerområde. Det handlar om att ha ett system som fungerar bra i respektive region. Det är det som å ena sidan Kommunikationsdepartementet och Post- och telestyrelsen och å andra sidan Telia jobbar med. Vi matchar ihop

detta. Vi räknar med att ha ett beslut framme före jul, så att regeringen skall kunna ta ställning.

Prot. 1997/98:31
20 november

Anf. 37 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att den långsiktiga inriktning som kommunikationsministern ger uttryck för, dvs. att skapa ett enda riktnummer över hela landet, är mycket positiv. Såvitt jag förstår lär det ta litet tid. Det har ändå diskuterats att Skåne, som är en region, i framtiden skulle kunna få ett riktnummer.

Min fråga är följande. Kan man tänka sig att se på Västra Götaland på samma sätt, eftersom vi också är på väg att bilda en region?

Anf. 38 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Som jag sade handlar det om att inte särbehandla några särskilda län – varken Skåne, Norrbotten eller Västra Götaland. I de stora länen finns det en så stor massa av abonnenter. Därför är det lättare att där ha samma geografiska indelning som gäller för länen. Om jag använder Norrbotten som exempel kan jag säga att det är mer rimligt att slå ihop Norrbotten, Västerbotten och kanske ytterligare något län till en region.

Det handlar om att man skall ha tillräckligt stora regioner. De nya länen är onekligen stora. Vi skall komma ihåg att 08-området har 1,7 miljoner invånare. Det blir i alla fall det största lokalområdet.

Anf. 39 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att Västra Götaland kommer att bli ungefär lika stort som Stockholmsregionen.

Anf. 40 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Jag tänkte inte lägga mig i Västra Götalandsdiskussionen, även om vi naturligtvis också vill vara ett riktnummerområde, som Sonja Fransson sade. Såvitt jag förstod gjorde kommunikationsministern ett mycket tydligt klarläggande om att ingen skall särbehandlas. Post- och telestyrelsen får uppdraget att titta på indelningen av hela landet. Ingen skall särbehandlas. Då skall inte heller vi särbehandlas, även om vi vill det.

I den interpellationsdebatt som vi hade den 4 november slog vi fast att den post- och telelag som vi fastställde i våras i riksdagen är bra. Vi skulle kunna använda oss av pristaket. Vi skall se till att priset är rimligt och att skillnaderna inte blir för stora över landet. Även om man sänker priserna på grund av konkurrens i någon del av landet får glappet inte bli för stort. Jag antar att kommunikationsministern tittar på hur man kan använda pristaket i de fallen.

Såvitt jag har erfarit har den dominerande teleoperatören – Telia – erbjudit ett 020-nummer för samtal mellan olika riktnummerområden. Man skulle kunna lösa problemen på det sättet. Är det rätt uppfattat?

Anf. 41 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Utan att gå in på de olika rabattsystemen kan jag säga att den dominerande operatören, om vi uttrycker det på det sättet, har erbu-

*Fel! Okänt
växelargument.*

dit sina kunder en mängd olika rabattsystem för att kompensera för de ändrade taxorna. För min del är det angeläget att analysera effekterna inte bara på makronivå utan också för de enskilda hushållen. Detta är ett socialt och regionalpolitiskt viktigt område.

Algeriet

Anf. 42 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag har en fråga till Pierre Schori. I tisdags hade vi en rätt omfattande interpellationsdebatt med utrikesministern om våldet och de enorma problem som finns vad gäller mänskliga rättigheter i dag i Algeriet. Vi var rätt överens. Det gällde Folkpartiet, som hade interpellerat, utrikesministern och jag själv. Jag är övertygad om att de partier som inte fanns med men som är engagerade i den frågan också skulle ha varit överens med oss om hur man bör agera internationellt, bilateralt och på Europeanivå för att stävja våldet i Algeriet.

Frågan har också en nationell aspekt i Sverige. Det gäller hur vi behandlar de människor som flyr från våldet i Algeriet. Sverige har utvisat åtminstone en algerier. Man diskuterar väldigt omfattande hur de som i dag har sökt en fristad i Sverige skall kunna stanna här. Jag är överraskad över att Pierre Schori i tidningsartiklar i olika sammanhang har gått ut och försvarat Utlänningsnämndens sätt att utvisa algerier. Jag undrar hur Pierre Schori egentligen ser på den frågan. Amnesty kom så sent som häromdagen med ett uttalande. Man varnade för osäkerheten när det gäller att skicka tillbaks människor till Algeriet. Man påpekade också särskilt att UD varnar svenska medborgare för att resa till Algeriet.

Anf. 43 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag har inte gått ut aktivt i denna fråga. Jag har svarat på frågor som har tillställts mig. Det svar jag har givit är att situationen i Algeriet inte är av den arten att det ger alla algerier som så önskar rätt att få asyl i Sverige. Här, liksom överallt annars, tittar man enligt lagen och enligt internationell rätt på det enskilda fallet.

Utlänningsnämnden hade bedömt det enskilda fallet och funnit att personen i fråga inte riskerade att utsättas för förföljelse enligt t.ex. Genèvekonventionen, och därför fanns det i det aktuella fallet inte skäl att ge asyl. Detta betyder inte att andra inte skulle få asyl. Är man förföljd och kommer till Sverige och söker fristad får man fristad.

Det är mycket viktigt att vi noggrant följer situationen i Algeriet, vilket vi gör, men man kan inte generellt säga att varenda algerier på grund av det hemska som nu pågår har asylskäl i Sverige eller något annat land. Därmed följer vi en praxis som alla andra länder följer.

Anf. 44 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Pierre Schori har i en debattartikel i Dagens Nyheter häromdagen tagit upp den inre flyktvägen i Algeriet, dvs. att det skulle vara säkert att återsända personer till vissa delar av Algeriet, medan andra skulle vara osäkra. Jag undrar om Pierre Schori står fast vid det uttalandet. Amnesty talar i den rapport som kom häromdagen, som jag refere-

rade till, om att det inte finns några sådana säkra inre flyktvägar i Algeriet. Man bedömer läget som mycket allvarligt i alla delar av landet.

Prot. 1997/98:31
20 november

Anf. 45 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag har inte skrivit någon debattartikel. Däremot har jag givit ett svar på en debattartikel.

Enligt FN:s flyktingkommissarie och enligt internationell flyktingrätt kan vi anvisa inre skydd. Om områden i ett land är drabbade av konflikt kan man ändå återvända eller avvisas till områden som inte är utsatta för krig eller konflikt.

Enligt FN:s flyktingkommissarie finns det fortfarande en sådan situation i Algeriet. Det är inte ett generellt inbördeskrig som pågår. Det är ett våld som visserligen drabbar blint, oväntat och våldsamt, men det är ändå koncentrerat till vissa regioner. Det finns ett sådant inre flyktalternativ som det heter. Trots detta måste man naturligtvis vara oerhört försiktig och se till det enskilda fallet. Det avgörande är om personen generellt har ett skäl att vara rädd för att bli förföljd och utsättas för våld. Det är detta man skall se till, inte i första hand till var personen geografiskt bor i landet.

Ungdomarna i politiken

Anf. 46 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Det finns en fråga som vi som är verksamma i politiskt arbete uppmärksammar som alltmer bekymmersam. Det är att ungdomar, inte minst unga kvinnor, alltmer tycks benägna att lämna det politiska arbetet. Därmed skapas ett problem i hanteringen av demokratin. Medborgarna löser detta delvis själva genom att skapa aktionsgrupper, skolprojekt, miljöriksdagar, demonstrationer och antivåldskampanjer utanför partiväsendet.

Demokratiutvecklingskommittén kom också med ett antal förslag i den här riktningen, t.ex. att ha direktval till kommunalnämnder, att man skall underlätta folkomröstningar och att medborgarna skall få motionera till fullmäktige.

Jag vill fråga Jörgen Andersson hur han förhåller sig till de förslag som finns i dag för att på det här sättet utveckla demokratin i samhället.

Anf. 47 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag delar Lennart Daléus uppfattning att det finns all anledning att ta allvarligt på de varningssignaler som kommer när det gäller ungdomarnas intresse för politiken. Vi hade ett stort seminarium i förra veckan på Inrikesdepartementet där vi just diskuterade demokratifrågorna med 250 deltagare från landets kommuner.

Jag tror att det är många åtgärder som behöver vidtas. Partierna behöver vitaliseras. Vi måste ändra formerna. De former som vår generation har varit vana vid i det politiska arbetet passar inte dagens ungdomar. Därför ligger det ett stort ansvar hos våra respektive partier att ändra formerna på ett sådant sätt att ungdomarna entusiasmeras av politiken.

Jag för min del tror att det är stärkandet av den delen av demokratin som är viktig, plus den representativa demokratin. Jag tror inte att de

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

förslag som Demokratiberedningen har lagt fram kommer att innebära en stärkning av demokratin eller en vitalisering av det politiska livet på ett sådant sätt att vi får in ungdomarna i politiken, vilket är viktigt.

Anf. 48 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Jag tolkar detta så att inrikesministern inte är beredd att medverka till försök med direktval till kommunalnämnder, att underlätta folkomröstningar eller att låta medborgarna motionera till fullmäktige. Jag tolkar svaret på det sättet.

Jag förstår inrikesministerns hänvisning till partiväsendet. Har inrikesministern då några idéer om hur man skall stärka demokratin genom partiväsendet och dess utveckling?

Anf. 49 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har svarat på frågan med att säga vad jag själv tycker. Vi bereder naturligtvis de förslag som kom ifrån Bengt-Ove Birgerssons utredning på de här punkterna. Jag har uttryckt min tveksamhet till att de skulle bidra till att öka den demokratiska mångfalden.

Dessutom vill jag också hänvisa till att statsministern och regeringen har tillsatt en stor demokratiutredning, som bl.a. skall behandla kommuner, landsting och det demokratiska väsendet inom vårt eget land.

Jag tror, precis som jag sade i mitt tidigare svar till Daléus, att den här frågan är kolossalt viktig och att partierna har ett enormt ansvar att fånga in ungdomarna. Men för att vi skall lyckas med det måste partiväsendet ändra sina arbetsformer och tillåta en helt annan form för politisk verksamhet än den vår generation har varit van vid.

Körkortsproven

Anf. 50 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsministern. På sakliga grunder diskuteras körkortsproven för körkortselever väldigt mycket. Man anser att de är felaktiga och svårtolkade. När man får besked om att man har svarat fel får man dessutom inte besked om vad felet innebär eller vad det rätta svaret är.

Jag vill fråga kommunikationsministern: Hur länge skall det gå till på det här sättet? Är kommunikationsministern beredd att titta på det här och se till att körkortsproven blir rimliga utifrån vad som är pedagogiskt vedertaget inom andra former av utbildningsväsendet?

Anf. 51 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! I den proposition som vi lade fram till riksdagen, och som kammaren behandlade för några veckor sedan, om trafiksäkerhet finns frågan om körkortsutbildningen med. Nu när riksdagen har godkänt propositionen och beslutet är fattat kommer Vägverket, precis som det står i propositionen, att få ett uppdrag att se över hela körkortsutbildningen, inklusive dessa prov. Jag delar Göte Jonssons uppfattning att det är ett problem att man inte har begripliga prov. Dessutom kan utbildningen anses vara ganska gammalmodig.

Anf. 52 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag tycker faktiskt att den här frågan hastar. Vi har ju ett ständigt pågående arbete att utbilda körkortselever. Det är angeläget att dessa elever får ägna sig åt en utbildning som innebär att de blir säkra förare ute i trafiken. Det handlar inte om att de skall bli skickliga i att svara på knepiga frågor som ställs utifrån en viss modell.

Jag har den uppfattningen att om inte den nuvarande ansvariga myndigheten, Vägverket, är beredd att ta initiativ och rätta till dessa frågor får man se till att någon annan myndighet blir ansvarig för att utforma frågorna. Detta är ju ingen nyhet. Den här diskussionen har förts ganska länge. Jag förutsätter att det blir en ändring så snabbt som möjligt.

Anf. 53 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det är Vägverket som är sektorsmyndigheten och regeringens organ för att sköta om detta. Körkortsutbildningen är ständigt pågående, precis som Göte Jonsson säger. Folk tar körkort hela tiden. Det är väldigt många i varje årskull som gör det, även om det har minskat något under lågkonjunkturen.

Därför är det viktigt att man inte slarvar i väg med detta. När vi nu ser över körkortsutbildningen, inklusive prov och sådana saker, är det viktigt att det blir någonting som kan hålla ett tag. Arbetet är på gång. Jag hoppas att vi gemensamt skall kunna komma fram till någonting som kan vara begripligt, som kan accepteras och som framför allt kan höja kvaliteten hos dem som har nytagna körkort.

De nya högskoleplatserna

Anf. 54 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! I regeringens budgetproposition föreslås 30 000 nya högskoleplatser, förutom de 30 000 som tidigare har beslutats om. Vi har fått ett ganska dåligt underlag för vilka bedömningar som ligger till grund för hur fördelningen skall göras mellan de olika högskolorna.

Vi har tre teologiska högskolor i Sverige. De har begärt sammanlagt 165 platser av dessa ytterligare 30 000 platser som delas ut. De har inte fått någon. Jag undrar hur bedömningen har gjorts. Jag ställer frågan till utbildningsminister Carl Tham.

Anf. 55 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Jag har tidigare här många gånger redovisat de principer som ligger till grund för regeringens och sedermera också riksdagens beslut när det gäller de nya högskoleplatserna. Det är många olika faktorer som vägs in här. Några viktiga frågor är naturligtvis efterfrågan på arbetsmarknaden, den regionala situationen, högskolornas egen kvalitet och växtkraft, ungdomarnas utbildningsval osv.

Det är en lång rad faktorer som ligger till grund för detta. I den här specifika frågan regleras de aktuella högskolornas verksamhet av särskilda avtal. Det har i den här omgången inte bedömts möjligt att tillgoda deras anspråk.

Prot. 1997/98:31

20 november

Frågestund

Anf. 56 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Flera av de kriterier som utbildningsministern nu räknade upp uppfylls mycket väl av de här högskolorna, bl.a. en omvitnat hög kvalitet och stor efterfrågan på platserna. Jag kan inte göra någon annan bedömning än att regeringen har en allmänt njugg inställning till fristående högskolor och i synnerhet till teologiska högskolor.

Anf. 57 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Tilldelningen av högskoleplatser kan inte uteslutande styras av efterfrågan från de studerande. Jag kan berätta att ca 3 500 ungdomar, många av dem säkerligen mycket duktiga, varje år söker skådespelarutbildning. Även om jag själv är synnerligen engagerad och förtjust i teater, anser jag att det skulle vara orimligt att varje år utbilda 3 500 ungdomar i skådespeleri. Det finns helt enkelt inte jobb för det.

Det går alltså inte att styra tilldelningen uteslutande från utgångspunkten vad ungdomarna efterfrågar, utan man måste också ta hänsyn till de andra faktorer som jag nämnde.

Utlänningsnämndens förtroendeläkare

Anf. 58 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till Pierre Schori. Det gäller Utlänningsnämndens förtroendeläkare, som är viktiga och kanske helt avgörande rådgivare till nämnden, bl.a. inför beslut i avvissningsärenden.

Jag vill fråga om jag är riktigt underrättad om jag säger att ingen av dessa förtroendeläkare har någon som helst specialkompetens inom barnpsykiatri.

Anf. 59 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Där går jag bet. Jag vet faktiskt inte detta, men jag utgår från att man har tillgång till eller skaffar sig tillgång till barnpsykiatrisk kompetens i aktuella fall. I de aktuella fall som jag känner till och där barn har varit inblandade har det alltid funnits intyg från läkare som åtminstone ger intryck av att vara experter på området. Jag kan inte säga exakt om de som är anställda har denna kompetens.

Anf. 60 PER LAGER (mp):

Herr talman! Det är just detta som enligt min mening är så allvarligt. Det är ofta barnen som råkar värst ut i flyktingsituationerna. De känner rädsla och osäkerhet under väntan inför avvissning och under avvissningar. Det minsta man kan begära är att de som skall ge råd till Utlänningsnämnden skall ha denna speciella kompetens.

Min följdfråga blir: Vad kommer statsrådet att göra för att se till att denna specialkompetens när det gäller barn garanteras i fortsättningen?

Anf. 61 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Det är mycket möjligt att den redan finns. Jag sade att jag inte visste detta exakt. Jag skall naturligtvis ta reda på det efter Per Lagers fråga. Det skulle vara mycket förvånande om man inte hade till-

gång till den här typen av expertis, särskilt som barnkonventionen sedan den 1 januari har ett så starkt genomslag i lagstiftningen.

De beslut som under den senaste tiden fattats av Utlänningsnämnden har dominerats av utslag där man har givit uppehållstillstånd av humanitära skäl, på grundval av barnkonventionens principer. I dag hade jag själv anledning att ta ett sådant beslut i regeringen.

Det gällde en rwandisk flicka, som efter fem år fick reda på att hennes tre syskon hade överlevt en massaker, vilket inte föräldrarna hade gjort. Man tvekade på myndigheten om detta beslut var i enlighet med lagen, men jag menade att det med hänsyn till barnens bästa var en självklarhet att de skulle kunna återförenas med sin syster i Sverige.

Barnbidrag till socialbidragstagare

Anf. 62 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Klingvall om kopplingen mellan socialbidrag och barnbidrag.

Genom överenskommelsen mellan regeringen och Centerpartiet kommer barnbidragen att höjas vid årsskiftet. Det är naturligtvis ett välkommet tillskott till många av de familjer som i dag har det kärvt. Men bland de här familjerna finns det också t.ex. ensamstående mödrar med barn som trots detta kommer att vara beroende av socialbidrag. Eftersom barnbidragen räknas av vid bestämning av socialbidragen, kommer sådana familjer trots barnbidragshöjningen inte att få mer pengar att leva av när barnbidraget höjs, eftersom socialbidragen sänks med motsvarande summa.

Från årsskiftet kommer också socialtjänstlagen att ändras så att det blir en statlig norm för socialbidragen, som skall fastställas av regeringen. Min fråga till statsrådet är om statsrådet är beredd att tillse att normen sänks på ett sådant sätt att den här typen av höjningar av barnbidrag osv. i praktiken ger ett ökat konsumtionsutrymme för de familjer som är beroende av socialbidrag i stället för att som nu räknas av från socialbidraget.

Anf. 63 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Låt mig först bara konstatera att ansvaret för socialtjänstlagen åligger socialminister Margot Wallström, som har att bereda det här ärendet. Låt mig ändå svara väldigt generellt på Roland Larssons fråga.

Barnbidraget är ju ett generellt stöd till landets barnfamiljer och har i samband med budgetsaneringen under en tid varit sänkt till 640 kr i månaden. Vi har nu tack vare att vi har lyckats få ordning på statens finanser fått möjlighet att höja det nästa år till 750 kr. Det här är ett stöd som utgår till alla. Det visar sig när vi ser på dess effekter att även med den nivå som barnbidraget har haft under ungefär två år behöver 93 000 av barnfamiljerna inte efterfråga socialbidrag. Barnbidraget har alltså en väldigt stor effekt som stöd till barnfamiljerna.

Vad som kommer att hända framöver när det gäller normen avgörs av regeringen, och den här frågan kommer, som sagt, att beredas av socialministern.

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 64 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Anledningen till att vi nu beslutar att höja barnbidraget är att vi har bedömt att barnfamiljerna har fått ett minskat konsumtionsutrymme. De behöver få ett ökat konsumtionsutrymme för att kunna bibehålla sin standard. Den tankegången måste omfatta även dem som är beroende av socialbidrag. Det är därför väldigt viktigt att också de får del av det ökade konsumtionsutrymmet.

Även om statsrådet inte kan svara nu kan jag inför beslutet skicka med en vädjan om att man tar hänsyn till den här faktorn, så att även den här gruppen får del av den barnbidragshöjning som vi nu skall genomföra.

Anf. 65 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Vad som förmodligen kommer att hända när barnbidraget höjs den 1 januari är att förutom de 93 000 familjer som jag hänvisade till ytterligare ett antal barnfamiljer kommer att kunna klara sig utan socialbidrag. Socialbidraget är ju det yttersta skyddsnätet i välfärdspolitiken och skall användas som ett sådant. Det är därför viktigt att vi nu kan höja barnbidraget.

Vi kommer också, som Roland Larsson mycket väl vet, att höja nivåerna i sjukförsäkringen och i föräldraförsäkringen, allt i syfte att med generella insatser stödja barnfamiljerna, så att de inte behöver leva på och lita till socialbidrag.

Nationalitetsuppgift i körkortet

Anf. 66 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsminister Ines Uusmann. Under november månad har jag besökt några invandrarorganisationer, och jag har från de flesta fått en konkret fråga. På invandrarernas körkort anges under p. 3 datum och födelseland, t.ex. Jugoslavien, Turkiet eller Marocko. De nya svenskarna har kanske kommit till Sverige när de var två eller tre år gamla, men i dag är de svenska medborgare.

Det är svårt att visa upp ett körkort där det hänvisas till att man är född i ett annat land, inte till det medborgarskap som man har. Vi skulle här kunna tala om vi-körkort och de-körkort.

De nya svenskarna känner sig inte som nya svenskar när de visar körkortet. De flesta använder det också som identitetskort.

Min fråga är: Vad tänker kommunikationsministern göra för att stoppa tendensen till vi- och de-medborgare? Tack!

Anf. 67 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag har mött samma frågor och samma olust hos många personer när vi har diskuterat körkortet.

När de nya körkortet kom till, med de nya mallar som är gemensamma för samtliga EU-länder, drev den svenska regeringen att kravet på födelseort skulle vara en frivillig kod. Vi har personnummer i Sverige och har inget behov av att identifiera oss med födelseort.

Vi fick inte igenom det. Det blev en kompromiss att man skulle ange födelseland i stället. Vi har inte gett upp i den här frågan utan har fortsatt

att på alla byråkratiska nivåer som är tillgängliga på EU-området kämpa för vår sak. Vi tycker fortfarande att det är otillständigt.

På ministerrådsmötet i december kommer jag att lyfta frågan till högsta instans. Det innebär att jag tar upp det på dagordningen till ministerrådet igen. Jag kommer att använda precis de argument som Nikos Papadopoulos framför och hänvisa till att detta måste bli en frivillig uppgift i de länder som har personnummer som kan användas som identifikation.

Anf. 68 NIKOS PAPADOPOULOS (s):
Herr talman! Jag väntar till december. Tack!

Bärighetsplanen

Anf. 69 ÅKE SUNDQVIST (m):

Herr talman! Jag har en fråga till kommunikationsministern. År 1993 antog riksdagen propositionen om investeringar i trafikens infrastruktur, vilket innebär att staten under en tioårsperiod skulle investera 98 miljarder i vägar och järnvägar, den s.k. bärighetsplanen.

Målet var att samtliga regionala och lokala stråk skulle få full bärighet året om, dvs. 60 ton. År 1987 antogs en ny tioårsplan där större resurser anvisades till järnvägarna än till vägarna. Frågan är: Kan målsättningen full bärighet på våra lokala och regionala stråk uppnås enligt intentionerna i den s.k. bärighetsplanen?

Anf. 70 Kommunikationsminister INES UUSMAN (s):

Herr talman! Den s.k. bärighetsplanen var delvis en uppgörelse med branschen. De var med och betalade via en högre fordonsskatt. Den delen av finansieringen är ju borta. Det arbete som nu pågår med att höja bärigheten, framför allt på skogsbilvägnätet och vägnätet i Västernorrland, Jämtland och i Dalsland där det är sämst i dag, sker helt och hållet med statliga medel.

Under de närmaste åren prioriteras just den typen av åtgärder för reinvesteringar och underhåll, inte minst därför att det är oerhört viktigt för Sveriges exportindustri.

Anf. 71 ÅKE SUNDQVIST (m):

Herr talman! Jag är från Västernorrland, och kommunikationsministern känner väl till våra dåliga vägar och vår industris behov av en god vägstandard.

Min följdfråga var egentligen om de gigantiska satsningarna på Höga-kustenbron och Botniabanan skulle göra att vi inte får den fulla bärighet som vi är i behov av. Kommunikationsministerns svar lugnade mig dock något.

Vårdhögskolorna

Anf. 72 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till utbildningsministern. Det gäller förstatligandet av de landstingskommunala vårdhögskolorna, och speciellt

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

den som jag känner väl till, nämligen den i Lund/Helsingborg. Det ligger ett avtal och en ansökan om att den skall få övergå till Lunds universitet. Det ligger hos departementet sedan juni.

Jag vill i all enkelhet få veta när utbildningsministern har tänkt skriva på ansökan. Hela avtalet utgår ifrån att en övergång skall kunna ske den 1 januari. Om det inte kommer ett besked snart är det inte möjligt.

Anf. 73 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Jag är helt på det klara med att det har blivit vissa förse-
ningar när det gäller den här frågan. Det beror på att man tidigare gjort
överenskommelser med vissa landsting om en sådan här övergång. Den
sker på frivillig basis, baserat på ett riksdagsbeslut som togs i all enighet,
för övrigt, på våren 1994. Man har förhandlat, och ett antal har gått över.
Nu är det en stor mängd landsting som vill gå över.

För att det inte skall bli några skillnader i de ekonomiska villkoren
mellan olika landsting och staten har det gjorts vissa utredningar. Det har
försenat hanteringen.

Det är alldeles bestämt min strävan att vi inom kort tid skall kunna
fatta ett beslut i den här frågan. Jag är helt på det klara med att det är
angeläget att det sker snabbt.

Anf. 74 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Det är studentkårens unga ordförande i Lund/Malmö
som menar att den här väntan och fördröjningen tar så mycket energi från
verksamheten, för både lärare och studenter. Dessutom är det ju en kvali-
tetsförlust. Den senaste utredningen av Britt-Marie Byström visade att en
överföring skulle vara bra för vårdhögskolorna, men det skulle också vara
bra för de statliga högskolorna genom att de skulle bredda sitt utbild-
ningsutbud.

Kan jag nu ringa henne och säga: Det är kirrat. Den 1 januari kommer
ni att kunna övergå till staten.

Anf. 75 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Margitta Edgren kan gärna ringa och upprepa mitt svar.

Kulturen i skolan

Anf. 76 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Enligt min uppfattning är skolan en av våra största kul-
turinstitutioner. Nu undrar jag om utbildningsministern delar den uppfatt-
ningen.

Anf. 77 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Förlåt, jag uppfattade inte frågan.

Anf. 78 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Det är en väldigt kort fråga. Jag hoppas att den inte skall
ställas till med alltför stora pedagogiska problem.

Jag sade att enligt min uppfattning är skolan en av våra största kulturinstitutioner. Nu undrar jag om utbildningsministern delar min uppfattning.

Prot. 1997/98:31
20 november

Frågestund

Anf. 79 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Om det med begreppet kulturinstitution avses att skolan är en kunskapsinstitution, dvs. det viktigaste instrumentet vi har för lärande och förmedling av kunskap och allt vad det innebär, är skolan självklart en kulturinstitution.

Jag hörde faktiskt frågan första gången, men den föreföll mig en aning besynnerlig. Jag förstod inte bakgrunden till frågan.

Anf. 80 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Det visar bara att frågan är extra viktig för att utbildningsministern skall kunna vänja sig vid tanken att skolan är en av våra viktigaste kulturinstitutioner, kanske den viktigaste. Jag tänker då inte bara på svenska språket, litteraturhistoria, historia, konst, arkitektur. Jag tänker inte bara på religion, en del av vårt kulturarv, eller hembygd, natur- och kulturmiljö, utan också på elevernas delaktighet i sång, dans, musik och teater. Ett av våra första språk kanske var just mimteater.

Jag undrar om utbildningsministern anser att skolans kulturprofilering generellt sett är tillräckligt tydlig i dag.

Anf. 81 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Skolan är icke mitt ansvarsområde. Det är skolministern som ansvarar för skolan. Därför vill jag inte göra några uttalanden om läroplan och liknande i skolan. Rent allmänt vill jag säga att hela utbildningsväsendet självklart har en kulturfunktion.

Det kanske underlättar dialogen och svaret om frågeställaren är litet tydligare redan från början.

Palestinsk revisionsrapport

Anf. 82 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Pierre Schori.

I somras fick vi oss till del via medierna att 326 miljoner dollar, eller 2,5 miljarder svenska kronor, hade försvunnit ur den palestinska myndighetens budget. De kunde inte redogöra för vart pengarna tagit vägen.

Det gjordes en rapport på 600 sidor. Jag frågade skriftligen om en del saker i samband med den här frågan. Jag fick inte så tydliga svar eftersom man inte kunnat ta del av rapporten. Det var naturligt att man inte kunde svara på allting.

Nu undrar jag: Har denna rapport blivit tillgänglig och översatt till något språk som vi behärskar i det här landet? Jag undrar också vad statsrådet har gjort för att bringa klarhet i vart de 40 % av den budget som palestinska myndigheter förvaltar har tagit vägen.

Anf. 83 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Till att börja med förstår jag inte vad detta med ett språk som vi begriper här i landet är för någonting. Det får vi diskutera sedan. Men rapporten finns inte översatt till svenska.

Däremot vet vi följande. Det relativt nyvalda palestinska parlamentet tog som en av sina första uppgifter på sig att kritiskt granska och göra en revision av den egna ännu icke etablerade regeringen – vi talar ju ännu inte om en stat – för att se hur den förvaltar sina intäkter och utgifter. Därvidlag kom man fram till – under stort mod, skulle jag vilja säga – att det fanns stora brister, vilka man påtalade. Framför allt berörde detta hur skatteindrivna medel hade använts inom förvaltningen. Man anklagade också ett par ministrar för korruption.

Omvärlden kastade sig då naturligtvis över dessa uppgifter för att ta reda på om också den typ av medel som vi förmedlar i bistånd till barn, utbildning, hälsa, jobbskapande insatser osv. möjligtvis var berörda. Det visade sig att detta handlade inte om Världsbankens insatser, inte om EU-medlemsländernas insatser och inte om svenska biståndspengar. Dessa pengar har vi kontroll över. Detta var alltså fråga om en intern revision av den inrikespolitiska förvaltningen.

Jag tycker att det är väldigt viktigt och uppmuntrande att man redan innan det finns en statsbildning som en av sina första åtgärder har tagit på sig att kritiskt granska sin egen regering.

Parlamentariker som nyligen besökte Sverige i Olof Palmes centrums regi har sagt att denna kritiska granskning kommer att fortsätta. Man väntar nu på de åtgärder som president Arafat skall vidta.

Anf. 84 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Även om man nu inte kan påvisa att biståndsmedel har försvunnit är det oklart vart 40 % av statsbudgeten har tagit vägen. Den palestinska parlamentariska församlingen har också kommit fram till att man inte är nöjd med förvaltningen. Då blir det väldigt stora hål i budgeten, och man kan befara att biståndsmedel måste användas för att täppa till dessa hål.

Folket får i det här fallet inte del av de pengar som vi har avsett att det skall ha. Vad tänker Pierre Schori göra åt det?

Anf. 85 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! För det första är detta med att 40 % skulle ha försvunnit våldsamt överdrivna uppgifter. Det är inte sant. För det andra är de insatser som görs från svensk sida och från EU:s sida för det palestinska folket – och inte minst för barnen – en del av fredsprocessen. Det finns ingenting farligare för freden i Mellanöstern, vid sidan av den politik som utövas av Israel och av terrororganisationer, än att folket drivs till extremism och våld på grund av fattigdom och utslagning. Det är detta våra insatser inriktar sig på, att hjälpa folket att häva sig ur fattigdomen och därmed bidra till fredsprocessen.

Att man å andra sidan inte hanterat sina pengar för olika insatser ordentligt i ministeriet är allvarligt. Vi väntar, som sagt, på vad president Arafat skall vidta för åtgärder. Han har hittills sagt att han har alla möjliga olika tryck på sig. Han skall jaga terrorister, men får inga pengar till sin polis. Samtidigt som han skall sköta en fredsprocess måste han av-

skeda dem som är ledande i fredsprocessen, ministrarna. Det är en svår situation.

Men det är klart att vi håller ögonen på detta, och vi bidrar till fredsprocessen.

Prot. 1997/98:31
20 november

Kryptering ur säkerhetssynpunkt

Anf. 86 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag har tidigare tagit upp frågan om kryptering ur säkerhetssynpunkt. Men det är också viktigt att man löser frågan på ett bra sätt för att främja den utveckling som vi alla vill se på Internetområdet när det gäller handel och att man skall kunna utföra sina post- och bankärenden. Det finns ju väldigt mycket som växer fram inom Internet.

Jag vet att ministern i veckan har träffat USA:s ambassadör i Internet-frågor, Ira Magaziner. Det vore intressant att få höra om man kom längre med att lösa dessa för Sveriges del så viktiga problem.

Anf. 87 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Carina Hägg ställde en viktig fråga som gäller säkerheten i elektronisk handel.

Vi har i Sverige genomfört en utredning som leddes av Magnus Faxén på UD. Denna utredning om kryptering är nu under remissbehandling. Vi kommer under den närmaste tiden att få in samtliga remissvar så att vi kan diskutera hur vi i Sverige skall se på detta.

USA är det andra landet som sysslar med dessa svåra frågor på allvar – det är inte så många andra länder som har tagit itu med detta. Där har administrationen och kongressen olika meningar om hur man skall se på kryptering. Det som diskuteras är om en krypteringsnyckel skall depone-ras hos någon officiell myndighet. Det är en linje som vi i Sverige inte kan ställa oss bakom. Däremot tror vi att Sverige har möjligheter att klara sin export – framför allt exporten av krigsmateriel – ganska bra. I dag finns det rätt så få företag som ägnar sig åt detta på en oerhört avancerad marknad.

Vi diskuterade frågan om kryptering med Ira Magaziner. Precis som i USA har vi ännu inte i Sverige lagt fast någon linje. Men vi räknar med att arbeta intensivt med dessa frågor för att under våren kunna presentera åtminstone ett skelett när det gäller hur vi ser på dem.

Miljöbalken

Anf. 88 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Jag har en fråga till Thage G Peterson i hans egenskap av statsråd som svarar på allmänna frågor och också i egenskap av förut-varande ordförande – 1994 – i konstitutionsutskottet.

Det gäller den debatt som har uppstått i anledning av miljöbalken, om grundlagen och äganderätten. Diskussionen handlar dels om ifall ersätt-ningsreglerna är förenliga med grundlagen, dels om att 1994 års skrivning faktiskt strider mot EU-fördraget.

I Lagrådets yttrande över förslaget till miljöbalk framför man kritik mot att detta inte har lösts, framför allt eftersom ordvalet i lagparagrafer-

na ger ett uttryck för ett starkare skydd för äganderätten än vad som var avsikten när ändringen genomfördes. Detta är naturligtvis olyckligt med tanke på att det förhoppningsvis snart kommer ett förslag till en ny miljöbalk.

Jag vill fråga Thage G Peterson vad man i regeringen gör åt detta och om det kommer ett förslag så att man kan få en ändring till stånd för att det olyckliga förhållandet med en uppfattning som inte riktigt har kommit till uttryck i lagtexten skall rättas till.

Anf. 89 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Det var trevligt att få en avslutningsfråga.

Lagrådet har sagt sitt om miljöbalken, som Maggi Mikaelsson vet. Nu bereds ärendet i regeringen, och det förs diskussioner i Miljödepartementet och inom några andra departement. Statsrådsberedningen deltar också i det arbetet.

Maggi Mikaelsson får ge sig till tåls till dess att propositionen ligger på riksdagens bord.

Anf. 90 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Min fråga gällde inte miljöbalken som sådan, utan den gällde grundlagsändringen. Den är ju faktiskt fristående från miljöbalken, eftersom grundlagen inte är någon miljöbalk och vice versa.

Det som är olyckligt och som Lagrådet skriver i sin kommentar är att grundlagen, som den är utformad just nu, ger oinskränkt rätt till ersättning även om man begår ett miljöbrott. Detta har faktiskt inte varit avsikten, vilket också framgår av vad Lagrådet säger. Det viktiga är att man kommer till rätta med detta. Förslag till en grundlagsändring behöver, som sagt, läggas fram två gånger. Jag undrar om regeringen är beredd att göra det, så att vi kan få till stånd en ändring som kan träda i kraft samtidigt som en ny miljöbalk.

Anf. 91 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag kan förstå om Maggi Mikaelsson gärna vill ha svar på den här frågan, men den ingår ändå i beredningsprocessen i regeringen.

Jag tror nog inte att talmannen skulle tycka om ifall jag plötsligt började att svara på frågor i min tidigare egenskap som konstitutionsutskottets ordförande. Nu svarar jag på frågor i egenskap av företrädare för regeringen, och då måste svaret bli det som jag gav Maggi Mikaelsson.

Anf. 92 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad. Jag tackar regeringens företrädare för att ni har velat komma hit och svara på ledamöternas frågor.

5 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motion

6 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 20 november

1997/98:85 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern
Folkomröstningen i Västsahara

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 november.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 20 november

1997/98:158 av *Elving Andersson* (c) till näringsministern
EU:s strukturfonder
1997/98:159 av *Birger Schlaug* (mp) till försvarsministern
Kryptering av e-post
1997/98:160 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Djurskyddslagen
1997/98:161 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Djurskyddet
1997/98:162 av *Carina Hägg* (s) till socialministern
Veterinärmedicinska läkemedel

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 november.

8 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att följande skriftliga svar på fråga inkommit

den 20 november

1997/98:123 av *Eva Goës* (mp) till jordbruksministern
Bestrålad kyckling

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 november.

Prot. 1997/98:31
20 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

9 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 9
(delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.43 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Särskild debatt om SÄPO:s register m.m.	1
Anf. 1 BO KÖNBERG (fp)	1
Anf. 2 KENNETH KVIST (v).....	2
Anf. 3 KIA ANDREASSON (mp).....	2
Anf. 4 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	3
Anf. 5 GUN HELLSVIK (m)	5
Anf. 6 OLOF JOHANSSON (c).....	7
Anf. 7 BO KÖNBERG (fp)	9
Anf. 8 KENNETH KVIST (v).....	11
Anf. 9 KIA ANDREASSON (mp).....	13
Anf. 10 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	15
Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	17
Anf. 12 GUN HELLSVIK (m)	19
Anf. 13 OLOF JOHANSSON (c).....	20
Anf. 14 BO KÖNBERG (fp)	21
Anf. 15 KENNETH KVIST (v).....	22
Anf. 16 KIA ANDREASSON (mp).....	23
Anf. 17 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	23
Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	24
Anf. 19 GUN HELLSVIK (m)	26
Anf. 20 OLOF JOHANSSON (c).....	26
Anf. 21 BO KÖNBERG (fp)	26
Anf. 22 KENNETH KVIST (v).....	27
Anf. 23 KIA ANDREASSON (mp).....	28
Anf. 24 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	28
Anf. 25 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	29
2 § Ny ledamot, m.m.	30
3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats	
den 19 november	30
FiU1 Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna	30
FiU11 Tilläggsbudget 2 för budgetåret 1997.....	33
Ajournering.....	34
Återupptagna förhandlingar	34
4 § Frågestund.....	34
Anf. 26 FÖRSTE VICE TALMANNEN	34
<i>Teletaxan och riktnummersystemet.....</i>	<i>34</i>
Anf. 27 PER-OLA ERIKSSON (c)	34
Anf. 28 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	34
Anf. 29 PER-OLA ERIKSSON (c)	35
Anf. 30 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	35
Anf. 31 LENNART FREMLING (fp)	35
Anf. 32 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	35
Anf. 33 OWE HELLBERG (v)	36
Anf. 34 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	36
Anf. 35 OWE HELLBERG (v)	36

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 36 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	36
Anf. 37 SONJA FRANSSON (s)	37
Anf. 38 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	37
Anf. 39 SONJA FRANSSON (s)	37
Anf. 40 MONICA GREEN (s)	37
Anf. 41 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	37
<i>Algeriet</i>	38
Anf. 42 EVA ZETTERBERG (v)	38
Anf. 43 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	38
Anf. 44 EVA ZETTERBERG (v)	38
Anf. 45 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	39
<i>Ungdomarna i politiken</i>	39
Anf. 46 LENNART DALÉUS (c)	39
Anf. 47 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	39
Anf. 48 LENNART DALÉUS (c)	40
Anf. 49 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	40
<i>Körkortsproven</i>	40
Anf. 50 GÖTE JONSSON (m)	40
Anf. 51 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	40
Anf. 52 GÖTE JONSSON (m)	41
Anf. 53 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	41
<i>De nya högskoleplatserna</i>	41
Anf. 54 INGER DAVIDSON (kd)	41
Anf. 55 Utbildningsminister CARL THAM (s)	41
Anf. 56 INGER DAVIDSON (kd)	42
Anf. 57 Utbildningsminister CARL THAM (s)	42
<i>Utlänningsnämndens förtroendeläkare</i>	42
Anf. 58 PER LAGER (mp)	42
Anf. 59 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	42
Anf. 60 PER LAGER (mp)	42
Anf. 61 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	42
<i>Barnbidrag till socialbidragstagare</i>	43
Anf. 62 ROLAND LARSSON (c)	43
Anf. 63 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	43
Anf. 64 ROLAND LARSSON (c)	44
Anf. 65 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	44
<i>Nationalitetsuppgift i körkortet</i>	44
Anf. 66 NIKOS PAPADOPOULOS (s)	44
Anf. 67 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	44
Anf. 68 NIKOS PAPADOPOULOS (s)	45
<i>Bärighetsplanen</i>	45
Anf. 69 ÅKE SUNDQVIST (m)	45
Anf. 70 Kommunikationsminister INES UUSMAN (s)	45
Anf. 71 ÅKE SUNDQVIST (m)	45
<i>Vårdhögskolorna</i>	45
Anf. 72 MARGITTA EDGREN (fp)	45
Anf. 73 Utbildningsminister CARL THAM (s)	46
Anf. 74 MARGITTA EDGREN (fp)	46

Anf. 75 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	46	Prot. 1997/98:31
<i>Kulturen i skolan</i>	46	20 november
Anf. 76 EWA LARSSON (mp)	46	
Anf. 77 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	46	
Anf. 78 EWA LARSSON (mp)	46	
Anf. 79 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	47	
Anf. 80 EWA LARSSON (mp)	47	
Anf. 81 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	47	
<i>Palestinsk revisionsrapport</i>	47	
Anf. 82 INGRID NÄSLUND (kd)	47	
Anf. 83 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	47	
Anf. 84 INGRID NÄSLUND (kd)	48	
Anf. 85 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	48	
<i>Kryptering ur säkerhetssynpunkt</i>	49	
Anf. 86 CARINA HÄGG (s).....	49	
Anf. 87 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	49	
<i>Miljöbalken</i>	49	
Anf. 88 MAGGI MIKAELSSON (v)	49	
Anf. 89 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	50	
Anf. 90 MAGGI MIKAELSSON (v)	50	
Anf. 91 Statsrådet THAGE G PETERSON (s).....	50	
Anf. 92 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	50	
5 § Bordläggning	50	
6 § Anmälan om interpellation	51	
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	51	
8 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	51	
9 § Kammarken åtskildes kl. 15.01	52	